

מעמקים

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא

ראש ישיבת 'עוד יוסף חי'

בס"ד | פרשת לך-לך | תשפ"ה | גיליון 21

מה ההצדקה שלנו
להלחם וכיצד אנחנו
יכולים להיות
המעצמה?

"חרב גאווה" עמ' 27

מדוע לא מספרים לנו
על כל הניסים
במלחמה היום?

מבט פנימי על ספר
דברים עמ' 17

למה טוב להיות
בשפלות, וכיצד היא
מאזנת את הבטול?

"פרק בעבודת ה'"
עמ' 7

ה' הוא לא המצאה של האדם!

ישנם כופרים הטוענים שאלקים הוא המצאה של האדם. אמונה זו נובעת מתוך תחושה שהמציאות מאד הכרחית ואיתנה. הברית אותה כורת ה' עם זרע אברהם מלמדת אותנו עד כמה המציאות רק אפשרית וממילא לגמרי בחירות.

כאשר האדם מתייחס כך לקב"ה, האמונה בה' לא באמת תוכל לתת מענה למצוקה שלו. שכן צורת חשיבה זו נותנת הרבה משקל למצוקה של האדם שמרגיש שהיא גדולה ומרכזית מאד, כך שהאמונה בה' לא מספיק משמעותית כדי לתת לה מענה.

מי ברא את האמונה בה'?

כאשר האדם תופס את המצוקה שלו כעיקרית ושם את עצמו במרכז, הוא כאילו תופס שהקיום שלו גרם את מציאות ה', ולא ה' גרם את הקיום שלו. כמובן, האדם יודע שהוא לא ברא את עצמו, אבל מצד תפיסת הקשר עם ה', הוא תופס שלא ה' גרם את הקשר עם האדם, אלא המצוקות של האדם גרמו לו לחפש את הקשר עם ה'. על פי תפיסה זו, האדם חש שהוא המציא את האמונה בה' כדי שהחיים יהיו קלים יותר. בניסוח אחר, על פי תפיסה זו האדם חושב שאין זה משנה אם באמת יש ה' או שהאנשים הם אלו שהמציאו את האמונה בו, העיקר שיש לאדם משהו טוב כדי שיוכל להיאחז בו.

כמובן, אם האדם חושב שהוא המציא את האמונה בה' כדי שהחיים יהיו קלים יותר, האמונה לא תוכל לעזור לו. שכן כשם שלא עוזר לאדם לרצות את עצמו ולאחוב את עצמו, כך לא יעזור לו להמציא אלקים, ולהגיד שאלקים רוצה אותו.

בפרשה הקודמת, פרשת נח הסברנו שה' בוחר בנח, כי הוא רוצה את החיים ושמת בכך שה' מחיה אותו. רצון זה מגלה לאנושות כולה שה' בוחר בה ורוצה אותה. יותר מזה, ה' מצווה את נח על בניית התיבה וכך הוא מלמד אותו לחיות באורח חיים נכון, אורח חיים אותו ה' רוצה, אורח חיים שמציל את האדם מהשקיעה בתוך התאוות, העצבות והדיכאון.

בלשון הקדש, שורש השם 'נח' הוא מלשון מנוחה. נח הראה לעולם את הדרך שבה האדם יכול למצוא מנוחה מטרדות היצר, לרצות את החיים ולא להתייחס אליהם כאל מצוקה. הדרך להגיע למנוחה זו, היא לדעת שה' רוצה את האדם, שיתחתן, יקים משפחה, יוליד ילדים, ויכבד את ההורים שרצו אותו.

ה' קיים בשביל האדם?

אם התורה הייתה מספרת לנו על נח ולא הייתה עוברת לפרשת לך לך, היינו יכולים לטעות ולחשוב שהאמונה בה' נועדה להיות פתרון למצוקות שלנו. האדם עלול לחשוב שעיקר מה שהאדם צריך לעשות בחייו זה לחפש פתרון למצוקה הנואשת שלו. אם האמונה בה' פותרת את המצוקה שלו, הוא מוכן אפילו להאמין בה'. צורת חשיבה זו שמה את האדם במרכז, ואילו את הקב"ה היא שמה כפרט הפותר לאדם עוד בעיה בתוך סבך החיים.

כל כך עצמי לזרע אברהם, כך שהמציאות הגשמית לא לגמרי מחייבת אותם..

ברית אברהם – לבחור בחיים

הברית שה' כורת עם אברהם באה על גבי כרת ברית עם נח והיא אף מרוממת אותה. ה' האדם, והוא רוצה שהאדם יחיה חיים טובים ונכונים. אך בשביל שהברית עם האנושות תתקיים, ה' צריך לכרות ברית נוספת עם עם ישראל – עם ה'. הברית של ה' עם אברהם וזרעו, מגלה לאדם שה' בוחר ורוצה במציאות. אם על ידי ברית נח היינו יכולים לטעות שהמציאות מוכרחת גם מצד ה'; ברית אברהם מגלה את הרצון והבחירה של ה' בקשר עם המציאות, כך שברית נח שה' לא ישמיד את המציאות נובעת מרצון ולא מהכרח.

אנו בני אברהם אבינו קשורים לה' עוד לפני שאנו באים לעולם, מיד כאשר אנו נולדים – בגיל שמונה ימים – אנו כורתים ברית עם ה' שהמציאות והתאוות אינם הכרח אצלנו, החלק הכי מהותי באישיות שלנו זה הקשר עם ה'. יהודים בכל הדורות מסרו את הנפש על האמונה בה', כיוון שמראש ה' כרת איתם ברית שהמציאות לא תהיה אצלם הכרח. ה' מגלה ליהודים שמצדו המציאות אינה הכרחית, וכך הוא מנחיל גם להם את היכולת להתנתק ממנה.

הברית שאנו כורתים מכח אברהם אבינו מגלה אצלנו את הרצון והבחירה לחיות, איננו מרגישים שקיום העולם מוכרח, ממילא אנו חיים בעולם מתוך רצון ובחירה. אנו בוחרים לחיות להקים משפחות וללדת ילדים מכח רצון ה' בנו, לא מכוח התאוות הדוחקות בנו.

אחרי הסיפור על נח שניצל מהמבול, התורה מספרת לנו על אברהם אבינו שמפרסם אלוקות בעולם. נח בונה תיבה כדי להניצל ממי המבול, בכך הוא מבטא את הכח של האמונה בה' להציל את האדם ממציאות לא טובה ומטרדות היצר. כמוכן, האמונה בה' באמת עוזרת לאדם, נותנת לו מנוחה ואומרת לו שהוא רצוי. אך אם אנו תופסים את האמונה רק בצורה כזו, אנו עלולים לחשוב שהאמונה בה' באה רק כדי לפתור לנו את מצוקות החיים. על גבי ביטוי האמונה של נח, אברהם אבינו מפרסם את האמונה בה' לשמה. אצל אברהם אבינו האמונה לא באה לפתור בעיות, אברהם אבינו מפרסם אלוקות כדי שכולם יכירו את ה'.

בפרשתנו אנו רואים שה' כורת עם אברהם ברית נוספת, מעבר לברית שה' כרת עם נח. הברית עם נח מבטאת את הרצון של ה' במציאות, והיא כוללת את ההבטחה שה' לא ישחית אותה יותר. הבטחה זו עצמה נותנת למציאות יציבות חזקה, ודווקא על ידה האנושות מקבלת תחושה שכביכול ה' אינו יכול ללא המציאות. תחושה זו מולידה אצל האדם את ההבנה המוטעית לפיה המציאות היא העיקרית, ואילו ה' עוזר לה ומאפשר את קיומה. טעות זו מולידה את התפיסה לפיה המציאות מאד הכרחית ומחויבת, כך שהאדם ואף ה' לא יכולים בלעדיה.

כתיקון לתפיסה המוטעית היכולה להיווצר מהברית של ה' עם נח, ה' כורת ברית נוספת עם אברהם אבינו. ה' מצווה את אברהם אבינו וזרעו אחריו לעשות ברית מילה, ולהסיר את הערלה. על ידי הסרת הערלה ה' כורת ברית עם אברהם וזרעו שיהיו קשורים לה', כך שהמציאות יחד עם התאוות לא יהיו הכרח אצלם. הקשר עם ה'

כפי שנכתב מכח הברית שה' כורת עם אברהם, עם ישראל – בניו, חיים בעולם מתוך הבחירה שלהם ושל ה' בקיום העולם. בחירה זו המתבטאת על ידי העם הנבחר, מגלה לעולם כולו שה' רוצה בו ובקיום שלו. ה' כורת ברית עם נח ועם האנושות שהוא רוצה את המציאות והוא לא ישחית אותה שוב, אך הבטחה זו נותנת לנו תחושה שה' מוכרח לקיים את העולם. כדי שהעולם יוכל להרגיש שה' באמת רוצה בו, ה' כורת ברית עם אברהם וזרעו שבשבילם המציאות לא תהיה הכרחית אלא בחירת, ועל ידי ברית זו ה' מגלה לעולם כולו שהמציאות אינה הכרחית, אלא ה' רוצה בה ובוחר לברוא אותה.

אם כן, הברית שה' כורת עם היהודים מרוממת את כל האנשים בעולם, ומאפשרת לברית שה' כורת עם נח להתקיים.

גם את הסיפור על נח ועל הברית שה' כורת עם האנושות, היהודים הם אלו שמספרים לעולם. ללא הברית שה' כורת עם היהודים הברית עם כלל האנושות לא הייתה ידועה לעולם. שכן על ידי שה' בורא יהודים – הקשורים רק לה', ה' מגלה לאנשים בכל העולם שהוא רוצה ובוחר בהם. ה' רוצה שבני האדם יחיו חיים טובים ונקיים, ולא יהיו טרודים כל ימיהם בטרדות היצר.

שנוכה להיות אור לגויים לגלות לעולם כולו, עד כמה ה' רוצה בו.

מתקדמים מ'נח' ל'לך לך'

נקודה קצרה ועמוקה על האמונה של ה' בנו, ועל האמונה שלנו בה'

אברהם רוצה להגיד שאם אני יסתכל על כל העולם אני יכול להגיד שכל העולם זה מה, אבל אני יכול להסתכל גם שהכל זה רק אמונה בה. זה לא שיש עולם ויש אמונה בה, אלא יש רק אמונה בה. רק א'. מה הכוונה שיש רק א'? בשביל זה צריך להפוך את המבט. כשאני אומר שיש עולם ויש אמונה בקב"ה, אז אני אומר שהאמונה בקב"ה היא פרט מתוך כל תפיסת העולם שלי. יש עולם שלם, ויש בתוך העולם אנשים שמאמינים, ולאנשים האלה יש חיים שלמים, ובתוך החיים שלהם יש גם את האמונה שלהם. יוצא שהקב"ה הפך להיות פרט מאוד קטן בתוך העולם המאוד גדול. אבל באמת זה הפוך, יש את הקב"ה וממנו יש את כל העולם.

כשאני מסתכל ככה, אני בעצם מסתכל איך העולם נראה מצד הקב"ה. כמו שמצדינו אנחנו מסתכלים שמציאותו היא מצד שאנו מאמינים בו, אז גם הקשר שלו איתנו הוא מה שהוא מאמין שאנחנו קיימים.

מה הפשט שאומרים להאמין? מה הכוונה? בגלל שה' מאמין שאנחנו קיימים, בגלל זה הוא יודע. אם אתה רוצה להישאר נח אז ה' יודע, אם אתה רוצה להאמין – צריך את אברהם אבינו.

מה ההבדל בין ידיעה לאמונה? ידיעה זה שיש איזה משהו שגורם לי לדעת אותו, הידיעה שלי היא תוצאה של זה שיש דבר קיים. מה זה אמונה? אני מחליט שזה קיים, ובגלל זה אני מתייחס אליו כאילו הוא קיים מעצמו. נניח אני מאמין לך שאתה לא משקר, אין לי מושג אם אתה משקר או לא. אני מאמין שאתה רוצה בטובתי, אבל אין לי באמת מושג. אני החלטתי שזה ככה, והחלטתי שאני

המצווה הראשונה שמתקיימת בילד – היא ברית מילה. המצווה הבאה, או מעין מצווה, זה הפאות – כאשר מוסיפים למילה את האות א' יוצא פאה. כמה שווה מילה? 85, פה. מילה יוצאת מהפה. מהברית מילה הילד יודע לשמוע מילים, ולאט לאט הוא גם מתחיל לדבר אותם. לדבר אותם, זה מורכב מאותיות. מה האות הראשונה? א'. אז מכניסים לו לתוך הפה את האות א', ויוצא פאה, אז עושים לו פאה. אדם צריך ללמוד להגיד לא רק מילים, אלא גם אותיות.

לכאורה ממה מתחילים? מאותיות, לא ממילים. אז למה זה הפוך? כי כאשר אדם מסתכל על משהו הוא רואה קודם משהו כללי, וכשהוא מסתכל יותר טוב הוא מגלה שהוא מורכב. לפעמים צריך להתאמץ לחשוף את הפרטים שמרכיבים את הדבר הכללי.

לפי זה נסביר גם את נח ואברהם אבינו. מה ההבדל בין נח לאברהם אבינו? נח זה משהו מאוד כללי, אבל זה לא לשים לב לכל פרט ופרט, גם בתוך הנפש וגם בתוך המציאות. מה ההבדל בין נח לאברהם? נגיד כמה הבדלים, וכך נבין את ההבדל בין פרשת נח לפרשת לך לך.

העניין של נח הוא שהאנושות תישאר, משהו מאוד כללי. אבל העניין של אברהם הוא לא שהאנושות תישאר, אלא שמה יישאר? האמונה. האמונה בכך שיש א-ל אחד זה מה שאברהם אבינו הנחיל לעולם, ואת החלק הזה בתוך האדם – זה מה שרוצים. כמו שקודם אמרנו על הא', זה האלף של האמונה.

שבאמת? שזה ממשי או לא ממשי? מי באמת הקובע? אני יחשוב שזה דמיון!

אבל אני חושב שהקב"ה ממש מתייחס לזה שזה קיים, הוא מאמין שזה קיים, 'הוא הלך על זה' לגמרי, אז הוא מתייחס לזה לגמרי כקיים. כעת זה הופך להיות ממשי, זה לא דמיונות, זה ממשי.

אני יכול לדעת שאני מאמין? אז ה' כשהוא יודע שיש עולם הכוונה שהוא יודע שהוא האמין שיש. זה כל המציאות. כשנחים, נמצאים בידיעה. כשהולכים, כל פעם הראש מתחיל לעבוד והוא הולך ממקום למקום, ואז נמצאים באמונה. זה ההבדל בין 'נח' לבין 'לך לך'.

אתה יודע שאצל ה' זה ככה. אצלך האמונה לא ממש מייצרת מציאות, חוץ מדבר אחד. שהאמונה שלך זה משהו שהוא כביכול לא אתה אלא זה משהו אלוהי – זה האמונה בקב"ה. היא החלק האלוהי שקיים בתוכך, וזה מה שהתגלה לאברהם אבינו.

נח תופס שיש עולם ויש הקב"ה. אבל בשביל להבין שכל פרט זה אמונה בה, צריך להפוך את ההסתכלות איך שה' מסתכל על זה שה' מאמין שהעולם קיים, וזה המציאות. בן שלוש הכיר אברהם את בוראו.

'הולך על זה' ככה, בלי קשר לזה שהחלטתי שזה ככה. ה' יודע שהעולם קיים כי הוא החליט שהוא קיים, וממילא הוא יודע שזה מה שהוא החליט. הוא יודע אותנו כי הוא יודע שהוא מאמין שאנחנו קיימים.

מי שמכיר את הספר סוד ה' ליראיו יודע, איפה נמצאת שם האמונה? בראש הכי גבוה של הכתר. ואיפה נמצאת הידיעה? בדעת. אז מה יוצא? שהאמונה זה ההתחלה, ורק אחרי זה יש ידיעה. קודם ה' מאמין, ורק אחרי זה הוא יודע. זה הסדר. זה ההבדל בין נח לאברהם אבינו. נח ראה את העולם כמו שבן אדם רואה את העולם, ראה שיש מציאות. כשאני לומד חסידות זה מתהפך אצלי, אברהם אבינו היה החסיד הראשון, התהפך לו הראש, הוא הבין שאצל ה' זה עובד הפוך, ה' מאמין שיש עולם וממילא הוא יודע. כיוון שה' מאמין בזה זה ממש קיים.

בואו נשאל שאלה: אם אני רואה את העולם ואני חושב שהוא קיים, אבל אני חושב שהקב"ה חושב שהעולם לא קיים – אז העולם נראה לי ממשי? אם אני רואה את העולם ויודע שיש עולם וממש נראה לי ממשי, אבל אני חושב שהקב"ה חושב שזה לא ממשי – אז מה נראה לי

פרק בעבודת ה' (חלק א')

התחלנו השבוע סדרת שיעורים במאמר פרק בעבודת ה' של מו"ר הרב יצחק גינזבורג שליט"א. בתחילת השיעור מסופר הרקע שהביא ללימוד המאמר, ובהמשך מוסברים המושגים 'בטול' ו'שפלות', וכיצד הם מהווים את מציאות האדם המתוקן.

(פרק ה) 'בראכניקייט האמיתית בטבע', שהאדם מואס בחייו ממש בתמידות, והספר לא עושה מזה עניין מספיק.

שמאלו תחת (לראשי)

אחרי זה הוא המשיך בשביעי של פסח. היו אז הרבה אנשים, לא היה מקום בשולחן, ישבתי בקצה, רחוק. ולידו ישבו המשפחה שלו. אחד החתנים שמה מכח הידידות שיש בינינו אז מידי שנה כשהבן שלו הולך הוא קורא לי שאני אבוא לשבת קרוב, ואז כשבאתי להתיישב קרוב, הרב יצחק אמר שהוא רגע רוצה לעשות הפסקה והוא עבר לדרוש אחר. הוא דרש על שיר השירים, והוא אמר שהוא רוצה לעבור לפסוק אחר, "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני" (שה"ש ב ו), ואחרי זה "שמאלו תחת ראשי" (שם ח ג). מה זה "שמאלו"? שמאלו הכוונה לדחות, זה נקרא שמאלו. שצריך לדחות את הראש. אם יש נניח ראש ישיבה, אז צריך לדחות אותו. ולדחות אותו זה בעצם להגיד שכל מה שיש לו בראש, כל הסברות שיש לו בראש – הכל עקום, זה לא טוב. זה "שמאלו תחת לראשי", אחרי זה להגיד "שמאלו תחת ראשי" זה לא להגיד שמאלו תחת לראשי אלא להגיד שכל הראש שלו עקום. זה היה הדרוש שלו בשביעי של פסח.

רובי פסק כר' אהרן מסטראשלה

עכשיו הניף ידו שנית, הכי משעשע, שהוא אמר שרואים אצל הרבי שהוא יותר הלך על ר' אהרן מסטראשלה מאשר על קונטרס ההתפעלות, פסק

שפלות – מידה של ר' ישראל מרוז'ין ושל דוד המלך

גם מתאים ליום הזה (אור לג' חשוון), שהוא יום ההילולא של ר' ישראל מרוז'ין, להתחיל ענייני שפלות, שזו הייתה מידה מאד חשובה אצלו. שאף על פי שבחיצוניות הוא היה הרבה בהתנשאות, הוא התנהג בצורה מלכותית, אבל בפנים זה היה מידת השפלות. מידה של דוד המלך, כמו שמבואר פה בכל המאמר.

להתעסק עם שפלות

וגם, אחרי שהוצאנו את הספר 'נהלך ברגש', ועכשיו את הספר 'זה השער', אז הרב יצחק יצא בכמה אמירות מאד חריפות על העיסוק הרב מידי בקונטרס ההתפעלות. כבר מאז שהספר יצא, ועכשיו ביתר שאת, על זה שמתעסקים עם כל מיני חילוקים וחילוקי חילוקים במקום להתעסק עם השפלות, שזה חשוב גם בקונטרס ההתפעלות וגם באופן כללי בחסידות. אז חשבנו ללמוד את זה.

להדגיש את המרירות הפנימית

אבל כדי שיהיה קצת 'עסיסי', אז גם נספר מה הוא אמר...

זה התחיל לפני שנתיים, שהיינו אצלו בשבת, הוא אמר שלא מודגש מספיק בספר מה שאדמו"ר האמצעי מדבר עליו בצורה מאד חריפה ובולטת, על זה שהאדם יש לו איזושהי מרירות פנימית, קיומית, מה שקרוי בקונטרס ההתפעלות

("ונחננו מה") המה המהוים
את מציאות האדם המתוקן.

הוא לוקח שתי מידות בנפש, והוא אומר שהן מהוות את מציאות האדם המתוקן. הוא מסביר גם מאיפה הוא לקח את זה בהערה ג'. כאשר הרב יצחק כותב 'האדם המתוקן' הוא מתכוון להגיד שזה סוד התיקון. מה זה תיקון? נקרא בתחילה את ההערה ברצף ואחר כך נסביר אותה:

סוד התקון היינו הארת שם מה החדש (בחינת "ונחננו מה") לתקן את שם בן (שיבוא לבחינת "והייתי שפל בעיני" – בחינת "היה בעיניך ברשע" המבואר בתחלת ספר תניא קדישא) שנפל (בחינת "בר נפלא") וקם לתחיה. והוא סוד "אדם ובהמה תושיע הוי", להיות "בן אדם". והיינו שהמשיח (אדם ר"ת אדם דוד משיח כנ"ל) הוא נשמת משה (מה) המאירה בגופו של דוד (בן).

שם מ"ה ושם ב"ן

מאיפה זה מגיע? מהאר"י הקדוש (עץ חיים יט, ה) שמסביר שכל עולם האצילות נתקן משני שמות, שם מ"ה ושם ב"ן. שם ב"ן קשור למה שנפל בשבירת הכלים, ושם מ"ה זה מה שמתקן אותו. וביחד זה נקרא עולם התיקון, כי נתקן השבירה של הכלים, עולם התהו נתקן ונהיה כל סדר ההשתלשלות שאנו מכירים, ולכן זה נקרא תיקון – 'אדם מתוקן'. זה המקור, ההשראה, למה שהוא כתב פה, 'שפלות ובטול עצמי המה המהוים את

בדור האחרון כמו הסטראשלה, לכן העיקר זה לעסוק בשפלות. זה גם סיבה למה שהביא אותו ללמוד קצת פרק בעבודת ה'.

מאד משעשע

אני רק יגיד שאותי זה מאד משעשע, כי אפשר להגיד שכל מה שיצא הרב יצחק עורר שזה יצא, ואחרי זה דאג שלא יהיה יותר מידי רעש מהעניין. או שיהיה רעש שלא מהעניין... וכל פעם זה עם משהו משעשע אחר. הפעם מה שמשעשע הוא שבמקום להגיד דבר פשוט שמה שכתוב בספר לא כל כך מוצלח, ואדמו"ר האמצעי אמר משהו אחר, אז הוא שם את עצמו עם ר' אהרן ואותי הוא שם עם אדמו"ר האמצעי, שזה ממש משעשע. מראה על איך הוא משחק בעצמו עם מידת השפלות.

לדעת להתייחס לחידושים

למה חשוב לי להקדים את העניין? שבעצם הוא רוצה להגיד שכאשר אתה אומר תורה, ואתה מרגיש שיש שמה משהו גם מחודש, גם מבטא טוב איזה משהו פנימי בתורה, לא משנה איך נקרא לזה, בסוף צריך לדעת שזה רק אותיות חיצוניות וצריך לדעת איך להתייחס לזה. אז סתם, זכינו שכל פעם יש איך שהוא משפיל את הדברים כדי לתת להם את המקום הראוי והנכון להם. אז זה באמת היה הקדמה טובה לזה שעכשיו הולכים לצאת עוד פעם שני הספרים.

טוב, שנזכה, בקיצור, שיפעל משהו... שיהיה בשפלות, ועם הרבה חן ושעשוע, בלי שום תחושה של כעס, פגיעה, או משהו כזה...

סוד התיקון

שפלות ('והייתי שפל בעיני') ובטול עצמי

בטול בשפה ההלכתית

כשאומרים בטול, אם אנו כן רוצים לקחת את זה מהשפה המדוברת אצלנו, למרות שזו לא השפה המדוברת, יש שפה אחת שהיא כן מדוברת אצלנו שמשתמשים בה – במושגים ההלכתיים יש דבר כזה בטול. מה זה בטול? הכוונה שיש תערובת, ומה שהבטול עושה הוא שאני יכול לאכול משהו שמבחינה 'טכנית' ברור שהוא איסור, ובכל אופן אין בעיה כי זה בטל.

בטול בעבודת ה'

אז אם אני עכשיו אגיד את זה בעבודת ה', זה שיש את המציאות שלי שאני באופן פשוט נפרד מאלוקות, יש לי את המציאות האישית שלי, אבל אם אני מחליט להיות בבטול, להיות חלק מהתערובת, להיות בתוך התערובת של הקדושה, להיכנס פנימה, אז אני בטל. אז למרות שיש לי מציאות עצמית שעקרונית היא הייתה אמורה להיות איסור, שאני נפרד, בכל אופן יש תיקון לעניין, שזה נהיה בטל. זה המושג בטול כמושג שאנו כן משתמשים בו בשפה. ואפשר להבין מתוך הדימוי הזה גם מה זה עושה לי בעבודת ה', זה אומר שאני עכשיו נכלל בקדושה, נכלל במציאות ה', זה נקרא שאני בטל. וממילא אני הופך להיות חלק מהתערובת, ואפשר 'לאכול' אותי.

קיים אך בטל

[המשמעות הפשוטה של המילה בטול היא שזה לא קיים] מה לא קיים? [האיסור] נכון, ה'איסור' לא קיים, כי הוא חלק מהתערובת. בדיוק בגלל מה שאמרת, אני חושב שזו דוגמא חשובה, דווקא להביא את זה בשביל להסביר בטול. לא הכוונה שזה לא קיים, אלא שאם זה לא חלק מהתערובת צריך לזרוק את זה לפח, ואם זה בטל – אפשר להשתמש בזה.

מציאות האדם המתוקן'. בטול הוא המ"ה, ושפלות היא הב"ן והם מהווים את מציאות האדם המתוקן.

מהו שם ב"ן? הכוונה שם הוי' במילוי ששווה גם 26 והכל ביחד יוצא 52, ושם מ"ה הוא מילוי שגורם שיהיה גימטריא 45. מילוי האות י' הוא תמיד ו"ד, בשם מ"ה היינו שהשאר מלא באלפ"ן, ובשם ב"ן זה כפול, אותיות ה' כפולות, וגם ה' כפולה.

מקבלה לנפש

אבל כדי לעבור מאותיות בקבלה לנפש שלנו, הרב יצחק מקשר את זה למילה שפלות ולמילה בטול עצמי. המילה שפלות היא כנגד השם ב"ן, מה שנפל בשבירת הכלים ונתקן בעולם האצילות, ובטול עצמי הוא שם מ"ה.

להבין את המושגים

אבל צריך להבין את המושגים מצד עצמם: מה זה שפלות ובטול? אלו מילים שאנו לא כל כך רגילים להשתמש בהם, זה לא חלק מהשפה המדוברת, וצריך להסביר אותם כדי שיהיה יותר בהיר מה זה אומר בנפש.

בטול

אני רוצה להתחיל מהמילה בטול, המופיעה המון בחסידות חב"ד, הרבה יותר מאשר שפלות. וודאי לא שפלות לעומת בטול. הפוך, אפשר הרבה פעמים למצוא שפלות בהקשר של בטול, ולא כמשהו שונה ממנה. המילה בטול מופיעה בחב"ד המון. העובדה שהיא מופיעה המון לא אומרת שהיא לגמרי מובנת, אז ננסה להסביר קודם את המילה הזו.

בטול איסור לכתחילה

נסחף ונשטף בתוך החיות שיש, וזה נקרא בטול לדבר הזה.

אור לא תופס מקום

למה זה קשור לשם מ"ה? שם מ"ה בעיקר בא לדבר על האור, זה יחסית כמו אורות וכלים. האור תמיד מחובר, אין חילוקים באור. אז ממילא הכל מחובר, נשטף ביחד, זה לא מוגדר בפני עצמו. לכן זה נקרא בטול.

אם אני יעמיק בעניין של אור, אני יראה שהוא מאד לא תופס מקום. עד כדי כך הוא לא תופס מקום, שאם הוא לא מתנגש במשהו הוא כאילו לא קיים. בחלל, שהוא לא מתנגש בשום דבר לא רואים אותו בכלל, לכן החלל חשוך. פה יש אטמוספירה, אוויר, הכל מתנגש פה, אז נראה שיש אור, אבל בחלל זה לא מתנגש בכלום ולכן הוא לא שום דבר, הוא אפילו לא אור במובן שאנו רגילים להגיד. לכן זה נקרא "ונחנו מה", בטול.

שפלות

עכשיו נעבור למילה שפלות. מה המילה שפלות באה לומר? זה קצת יותר רחוק מהמושגים שאנו מכירים. בשפה המדוברת הרבה פעמים שפלות זה משהו רע, כשאני אומר על משהו שהוא אדם שפל, הרבה פעמים המשמעות של זה היא להגיד שהוא בן אדם מקולקל, מאד מקולקל. וזה לא רחוק ממה שהוא אומר, כאשר נניח הוויטעבסקר היה חותם "השפל באמת" זה כאילו כמו להגיד "המקולקל באמת". זה לא הכוונה, אבל זה לא רחוק מזה. הלשון שבה אנו מדברים, ששפלות משמעותה אדם מקולקל מאד, זו תחושה בנפש פנימה שאני מאד מקולקל. אם הבן אדם הוא מקולקל מאד, וכל מי שפוגש אותו מרגיש כלפיו שהוא מקולקל מאד, לא על זה אנו מדברים. אל

אמנם יש קושיא אחת שזה 'בריה', ובריה לא מתבטלת (שו"ע יו"ד, ק א), וקושיא שנייה שאסור לבטל איסור לכתחילה (שם צט, ה). זה ממש לבטל איסור בידיים! אני רוצה להגיע גם להתייחס לבריה, אבל נתחיל מבטול איסור לכתחילה. כשאני אומר שאסור לבטל איסור בידיים, באמת אם בן אדם ירגיש שהוא ביטל את עצמו – זה באמת בעיה. אם הוא חושב שזה באמת לא יכול לבוא ממנו, אז זה נקרא שהוא לא עושה את זה בידיים. כאשר הוא באמת מצליח שזה לא יהיה הוא, הוא נאבד מעצמו. אך אם הוא תופס את זה בידיים, זה לא בטל.

בריה לא בטלה

אותו דבר לגבי בריה, אם אתה מרגיש שאתה נשאר 'בריה' זה לא טוב, אם אתה נשאר בסוף משהו, שאתה מרגיש שאתה לא לגמרי בטל – זה באמת לא בטל.

יותר חיות

בכל אופן, עיקר מה שרצינו להרוויח, הוא שזה לא עושה שאתה תהיה פחות חי, אתה נהיה יותר חי! כמו שהאיסור נהיה יותר ראוי לאכילה, נעלם האיסור והוא בעצם נהיה ראוי לאכילה, גם פה אתה נכלל בתוך החיות הכללית.

אפשר אולי לתת לזה דוגמא ממקווה, שהמים מתחברים כולם והכל נהיה מקווה אחד, ואז המים מיטהרים. הכל מחובר, זה הווארט של בטול.

אם אני רוצה לתת לזה דוגמא עוד יותר פשוטה זה כמו שאדם נסחף להיות נכלל במשהו, והוא מאבד את עצמו, שוכח מעצמו. זה נקרא שהוא 'בטל'. למשל כאשר רוקדים באיזה שמחה, ונכנסים לתוך השמחה, לתוך ההתלהבות, האדם בעצם

אני קורא משפט כזה, הוא נורא בומבסטי, נורא החלטי, אני אומר לך הכל, מה זה בן אדם מתוקן. זה חידוש, זה מפתיע. בעצם הוא רוצה להגיד שבן אדם מתוקן הוא מי שרוצה להרגיש שהוא לא נפרד מה'. ההיפרדות מה' זה מפריע לו, וכיון שהוא לא רוצה להיות נפרד מה' הוא צריך לעשות שני דברים: אחד, להגיד שהוא רוצה את ה', זה החיובי, ואחד זה להגיד שלא טוב לו שהוא נפרד. יש לי חלק שאני לא בטל, נפרד, ולא טוב לי עם זה.

זה כמו בלוגיקה-מתמטיקה שגם אחד כפול אחד הוא אחד, וגם מינוס אחד כפול מינוס אחד הוא אחד. הבטול הוא מה שאני חלק מהאלוקות והשפלות היא מה שאני לא רוצה להיות לא חלק מהאלוקות – בסוף שניהם הולכים למקום אחד. רק שאני מחלק לשניים כי באמת אני מורכב משניהם ויש חשש שאני אעשה הפוך. בדרך כלל אני עושה אחד כפול מינוס אחד ועוד אחד כפול מינוס אחד וכל זה עולה מינוס שתיים... זה כבר הפסד. אמרתי את זה בצורה מתמטית כדי שנבין כמה המבנה הזה הוא הכי יסודי והכי פשוט.

נאמר את זה שוב בנפש: יש לי חלק שנכלל בה', לכן אין לי משהו מחוץ לאלקות, "אין עוד מלבדו", ואני לא מפר את זה, וגם יש לי משהו שכואב לי זה שאני מפר את זה, ולכן אני עושה שאני לא יהיה נפרד. זה שפלות ובטול עצמי.

הבטול לא מתוקן בלי שפלות

לכן אפשר להגיד שיחסית האחד הוא כלי לשני. כלומר, הייתי יכול לחשוב שהבטול הוא מתוקן מצד עצמו, אבל הרב יצחק אומר שלא, הבטול מצד עצמו גם לא מתוקן. למה הוא לא מתוקן? בגלל שהוא פשוט נעלם. זה מה שהרב יצחק אומר, שזה "מהווה את מציאות האדם

אנו מדברים על משהו שמרגיש על עצמו שהוא מקולקל. ומי שמרגיש על עצמו שהוא מקולקל – הוא מתוקן. אמנם הוא צריך גם את הבטול כדי להיות מתוקן – בטול בפני עצמו לא מתוקן, וגם שפלות בפני עצמו לא מתוקן. נצטרך להסביר למה לגבי בטול, אבל בשפלות זה מובן.

שבירת הכלים

ההרגשה של האדם שהוא מקולקל, זה מהשורש של שבירת הכלים שנפלו למטה ובגלל שהם מקולקלים צריך לתקן אותם. למה הכלים נשברים? כי הם היו כלים קטנים, כלומר שהם מאד שמרו על המציאות שלהם ולא הסכימו להיות כלים שמתרחבים וממילא נהיים זכים יותר. אלא הם נהיו קשים כאלה.

ניתן דוגמא בנפש: כמו שמגיע אדם גדול לדבר דברים עמוקים, ויש אנשים קטנים שרוצים גם להגיד ווארטים יפים. והם לא נתנים לאדם הגדול לדבר, אז כל אחד רוצה לתפוס את הבמה. זה הכוונה שהם כלים קטנים. כל אחד רצה להישאר כלים קטנים, והם רוצים לתפוס את הבמה, ובעצם הם מקולקלים. אז השפלות זה מה שאני מרגיש כמה אני מקולקל. זה השפלות. כלומר כמה אני רחוק מה'. זה התחושה של השפלות.

חיוב ושליה

אפשר להסתכל על זה כמו חיוב ושליה. החיוב הוא שם מ"ה, שאין אותי, אני חלק מה', לא קיים בפני עצמי, זה נקרא בטול, ושפלות זה שאני קיים בפני עצמי ואני בוכה על זה. שיש לי מציאות שהיא נפרדת ה'. זה אם אני רוצה להגיד את מה שהוא אומר פה הכי פשוט מבחינה לוגית, להסביר למה זה הגיוני.

מעוררב, עיסה שמערבבים. כשאני מפריד ביניהם חזק פתאום אני רואה שהם מורכבים בעצם משלילה וחייב. מזה הם מורכבים.

שאלות ותשובות

[מה הבעיה שיהיה רק בטול?] אין עולם, ואז גם אין סדר השתלשלות, וגם אור אין סוף שהוא אור ייעלם בתוך האין סוף, אז הכל יהיה אין, הכל יהיה עצם, וזהו. [מה ההבדל בין שפלות לבין סתם להגיד שיש בעיה ואין לי מה לעשות עם זה?] אם אתה אומר שיש בעיה אתה מעצים את המשהו החיצוני, אתה לא אומר שזה אתה, זה מה שאנחנו עושים כל הזמן... זה הפתרון המועדף מבחינתנו, להגיד שכל הבעיות הם מבחוץ ואני בסדר... אבל להגיד שאני, עצם הקיום שלי הוא בעצם מפריד אותי מה', לחשוב שמה שיש לי מציאות זה נקרא בעיה זה חידוש, חידוש גדול. [במגבלות שלי אני נשאר יותר מוגבל כשאני שפל] לא, אתה נהיה יותר כלי לבטול. אם באמת יהיה שפלות בלי בטול היא לא תהפוך לכלי יותר טוב.

חידוש עצום

אולי באמת נגיד משהו על מה שאמרת: יש פה חידוש עצום, גם מבחינת הבטול וגם מבחינת השפלות ביחד. כאשר בדרך כלל אנו מסתכלים על בן אדם, אם אני רוצה לשאול אם הבן הזה מתוקן או לא מתוקן, יש לי איזה ציור איך האדם אמור להיראות ואני חושב אם זה מסתדר לי עם הצדיקמוטר שבניתי לעצמי. לפעמים אני מחליף גם את צורת המדידה שלי. אבל בגדול, יש לי איזה משהו שמודד, קו המידה, שמודד לי מה נכון ומה לא נכון, מה מתוקן ומה לא מתוקן. פה נקודת

לספירת המלכות הנקראת בת, שמבואר בספרי הדקדוק שבלשון הקדש היה ראוי לקרוא לנקבה "בנת" אלא שהאות נ' נופלת הרבה פעמים (כמו במלה "אמת" שאמורה להיות "אמנת").

המתוקן". בסוף אם אתה בטל לגמרי, ואין לך גם את השפלות שמלבישה על זה, שתופסת על זה, אז הבטול רק מצד עצמו זה כאילו אין בן אדם, אין אותי בכלל. כדי שיהיה את המציאות שלי אני צריך שזה יתחלק לשני חלקים, שיהיה לי גם את זה שאני בטל וגם את זה שזה שאני בטל גורם לי שאני יתקן את המקום שלא בטל בזה שאני יגיד שזה לא טוב לי שאני לא בטל. אבל אם אני יהיה רק בבטול אני ייעלם. כמו שאמרנו על האור, שבמקום שאין משהו שתופס אותו – אין אותו. אז אני לא יקרא לזה מציאות האדם המתוקן. אותו דבר אם אני יגיד רק בטול, לא יהיה לזה מציאות. לא נקרא לזה מציאות.

שפלות – ב"ן

[איך שפלות קשורה למילה ב"ן?] קודם כל זה גימטריא "בהמה", ובכך זה מאד קשור. ועוד רמז, שזה נקרא "בן אדם". ולהגיד 'בן אדם' הכוונה להגיד שזו מדרגה נמוכה. ה' אומר ליחזקאל "בן אדם" (יחזקאל ב, א), אתה רק בן אדם (רש"י שם, אך עיין רד"ק). וכמו ש'אתם קרויים אדם' (יבמות סא, א), ואומות העולם הם בן אדם (ראה תפארת ישראל על מסכת אבות, ג יז). 'בן אדם' היינו שיש חלק נמוך בתוכך.

מים ואפר

אם רוצים לקרוא משהו מאד קרוב לזה, במאמרים של אדמו"ר הזקן (לקוטי תורה חקת נו ג) במים ואפר שיש בפרה אדומה. מה עשינו פה? חילקנו חזק בין המ"ה לב"ן, וכך עושים גם בפרה אדומה. האפר הוא לא בר גיבול (שבת יח.), והמים נשארים מים חיים זכים. איך ה' ברא את האדם? קראנו לא מזמן בפרשת בראשית – ערבב, זה

¹ [הערת העורך: בחסדי דוד הנאמנים מסביר הרב יצחק שמה שהמקובלים האשכנזים קוראים "ב"ן בפתח (ולא בסגול כמו הספרדים) זה משום שזה שייך

שבאמת אין מלבדו. איך זה קורה? כשהוא אומר שיש לו חלק שהוא בְּטוּל וחלק שהוא שפלות. כשהוא ככה מצייר את עצמו, אז הוא לא מייצר משהו שהוא מחוץ לה'. ואז אני יכול לצייר את העבודה, כלומר את המדד שלפיו אני אמור להחליט אם אני נתקן או נשאר מקולקל, או מתקלקל יותר חס ושלום.

על ידי ביטוש האורות נוצר הכלי

[לא מרגישים תסכול מהדבר הזה?] אתה מרגיש מתוסכל עכשיו? [נראה שיש פה משהו לא פתיר]. הפוך, הוא הסביר איך זה פתיר, לא איך זה לא פתיר. [השפלות מתנגשת עם הבטול] היא כלי לבטול, היא מתנגשת עם עצמה אם כבר. ולכן היא כלי טוב לבטול.

כמו שכתוב (עץ חיים שער העקודים) שהכלים נעשים על ידי שיש ביטוש של האורות אחד בשני. מה הכוונה? שיש מה שהאור יורד למטה, ויש מה שהאור עולה למעלה. כלומר אני אומר שה' עשה שאני אהיה קיים, אבל זה לא יכול להיות, זה חייב להיות הוא בעצמו, אז מתנגשים שני החלקים האלה, ומזה נוצר הכלי.

ה' מצמצם את עצמו לעשות שאני אהיה קיים, אבל באמת זה הוא. ולכן יש פה תנועה גם מלמעלה וגם מלמטה, ולכן היא מייצרת הכאה. האורות מכים אחד בשני, ולמרות ששניהם זה אור – הם מייצרים כלי.

אנרגיה של הכאה

אפשר להמחיש זאת גם בפזיקה: כל מה שהתחדש בפזיקה החדשה, שמסה זה סוג של אנרגיה. לאנרגיה אין מסה, ובכל אופן כל הפזיקה מבוססת על זה שמסה היא סוג של אנרגיה. כשאני רוצה להגיד מסה, זה כן אנרגיה. זה אנרגיה של הכאה.

ההנחה היא שאם יש משהו שפתאום הוא משהו חיצוני לה', כלומר יש אותי, זה הבעיה. זה חידוש כפול. גם בבטול זה ככה, וגם בשפלות זה ככה. הבטול זה להגיד שאין אותי, אני חלק מה', ובשפלות זה להגיד שבאמת יש אותי וזה גרוע שיש אותי.

עצם המחשבה שכך צריך להיראות וזה נקרא מתוקן זה חידוש מפתיע מאד. כי אני לא הייתי חושב באופן טבעי שהמדד שאני אמור למדוד הוא האם אין עוד מלבדו או יש עוד מלבדו. זה לא המדד. זה לא קשור אלי, זה קשור לאיך שה' ברא, מה זה קשור אלי? ... ה' עשה שיהיה עולם, תקרא לזה אין עוד מלבדו תקרא לזה יש עוד מלבדו, זה לא קשור אלי, לא לעבודה שלי, ולא לניסיון שלי לתקן את עצמי. לתקן את עצמי זה מדד אחר, אז להגיד שעצם המדד הוא האם יש עוד מלבדו מבחינתי זה כבר חידוש עצום. אחרי שזה המדד, ליצור מזה עבודת ה' זה חידוש נוסף.

מה הקשר אלי?

למה בדרך כלל אני לא חושב שזה המדד? כי אני חושב שאין לי מה לעשות עם זה, אם יש רק את הקב"ה – מה אני קשור פה? זה קשור לקב"ה, מה הקשר אלי? להגיד שהמדד של עבודת ה' הוא אין עוד מלבדו, זה חידוש עצום. וצריך להסביר איך הרב יצחק מחדש את זה. לא במקרה אני לא חשבתי ככה, באמת לא הגיוני לכאורה לחשוב ככה.

סדר טוב את שני החלקים

כשהרב יצחק מנסה להסביר מה העבודה שלך הוא אומר בעצם שהאדם מורכב משני חלקים, וכשהם לא מסודרים טוב – אז כאילו יש עוד מלבדו, אבל אם זה מסודר טוב – יוצא אין עוד מלבדו. זה בעצם מה שהוא רוצה לחדש פה. כלומר שאם זה מסודר טוב אני אומר שהכל זה ה', ויש מציאות של אדם מתוקן. שיש פה אדם, למרות

פשוט כל כך להגיד מה שאתה אומר. זה כלי. גם החזון איש מסכים עם זה. זה נבנה כך שזה נהיה חלק מהסגנון של הכתיבה, של הדיבור. זה כן מעצב את השיח באיזושהי רמה. זה נקרא שהביטוש של האורות אחד בשני מייצר כלי. הם הפוכים בכיוון שלהם, וזה מאפשר שיהיה להם איזושהי מציאות. ואז יכול להיות אור שהוא ממש אור בתוך זה, ובכל אופן יהיה לו קצת מציאות.

דירה בתחתונים

[מה הבעיה שיש רק בטול? שה' רוצה שיהיה דירה בתחתונים?] כן, זה מה שהוא אומר "מציאות האדם המתוקן". כשהייתי ילד קטן פגש אותי איש זקן, ואמר לי שביום האחרון של בית הספר ממילא לא לומדים, אז שיבטלו את היום האחרון... כמו פה, אם אתה תגיד שלא יהיה שפלות, בסוף לא יהיה כלי. אתה מבטל את היום האחרון, והכל חוזר... אין מה שיחזיק את זה, אין טעם שמשוהו יהיה למטה. מה שה' רצה שיהיה דירה בתחתונים – זה מה שמחזיק.

כמו אצלך, אם אתה לא מתייחס למציאות חיצונית ואתה רק בינך לבין עצמך, כמה שתנסה להיות עשיר בתוך עצמך – אם אתה לא מתחכך עם מציאות חיצונית זה לא יעזור. נתת פעם שיעור בלי אנשים? מאד קשה...

השפלות מייצרת את המציאות

שלי

[כשהאדם בשפלות הכוונה שהוא לא רוצה להיות שפלי? כשהאדם במרירות הוא לא רוצה להיות מריר? זה לא לגמרי, אבל דומה. תלוי, אם הוא מרגיש שזה כלי – הוא כן רוצה. בסוף חלק מהשפלות היא שאני מרגיש שאני רחוק מה', וזה שאני לא רוצה להיות רחוק מה', זה אומר שלמרות שאני קיים אני לא רוצה להיות רחוק מה'. ממילא זה מאד עושה שיהיה פה מציאות. כלומר, שלמרות

עכשיו ננסה לצייר את זה בנפש: הכוונה שאני גם אומר משהו, וגם אומר את ההיפוך שלו, אז אני כאילו מאזן ביניהם, ואז נוצר שאני יכול להגיד את זה בזכות זה שאני יכול להגיד את ההיפוך של זה. אם אני לא יכול להגיד את ההיפוך של זה אני לא יכול להגיד את זה.

מילים ריקות

ניתן דוגמא בנפש: אתה עשית לי טובה גדולה, ואני רוצה להגיד לך תודה. הצלת לי את החיים. ועשית לי משהו שאני בחיים לא הייתי עושה לך. לא משנה מה היה קורה לך, אני לא הייתי עושה את זה בשבילך. עכשיו אני בא להודות לך, זה מילים ריקות. אני חייב לך את החיים שלי ואני בסך הכל אומר תודה, אתה התאמצת המון ואני מתאמץ רק להגיד תודה. וזה לא שאם הסיטואציה הייתה הפוכה, אז אני הייתי עושה כמותך. לכן זה מילים ריקות.

מתי כן אני יכול להגיד? כשאני יגיד לך שכל מה שאני יגיד לא משקף את מה שאני אומר להגיד לך. אתה יכול להגיד שזה לא מועיל גם כן, אבל אם כך נגיד גם את זה... יש משהו כזה שלפעמים כשאני מהפך, זה עושה שאני יוכל לתת לזה קיום.

לעניות דעתי

כמו "לולא דמסתפינא אמינא", או שאדם אומר "לענ"ד" כהקדמה לכך שהוא מחדש בתוקף גדול... [יש איגרת של חזון איש, שאמר שכשהגדולים אמרו "לענ"ד" זה היה כי הם הרגישו בתכלית השפלות, והיום כשאומרים "לענ"ד" זה רק כדי שיהיה אפשר להגיד אחר כך מה שרוצים, אז אל תגיד את זה]. טוב שהחזון איש אמר את זה, אבל בסוף זו לשון שמכניסה את האנשים לחשיבה שלא

שיש פה מציאות אני לא רוצה שהיא תהיה לא חלק מה'. אז זה מייצר מאד חזק את המציאות שלי.

שפלות ומרירות

[למה מרירות היא לא אותו דבר כמו שפלות?] כי זה שתי תכונות שונות בנפש. אם אני מחלק את העולם לשניים, בטול ושפלות, ונשאל לאיפה מרירות שייכת – אז באמת היא כן שייכת לפה, אך אם אני ידון רק על שתי המילים שפלות ומרירות אז יש הבדל. [שפלות זה הרגשה או הסתכלות?] זה אחד ההבדלים, מרירות זה יותר הרגשה, ושפלות זה יותר תפיסה, כמו שהרב יצחק מביא את הפסוק "והייתי שפל בעיניי" (שמואל ב, ו כב). זו הסתכלות, איך שאני תופס.

ציור מפתיע מאד

אז רק נחזור על מה שאמרנו, שפלות היא שאני מרגיש לא טוב עם העובדה שאני כאילו מציאות לעצמי ונפרד מה', ואני רוצה שלמרות שאני מציאות יכאב לי שאני כאילו לא חלק מה' כדי שאני יוכל לאזן בתוכי את זה שזה לא טוב, וזה כל המציאות שלי. בתוך זה שורה בתוכי בטול לה'. זה ציור מפתיע מאד. לצייר בכלל שזה נקרא בן אדם מתוקן זה ציור מפתיע.

מסילת ישרים

נגיד את זה בצורה פשוטה: אם אני ילך לישיבה ליטאית ואני ישאל מי בן אדם מתוקן – יגידו לי "מסילת ישרים". זה ציור מאד שונה. הציור הפשוט במסילת ישרים הוא שיש לך התקדמות, יש לך מסלול של הזדככות, של עוד יותר קרבה לה', מעלות. לצייר שהבן אדם המתוקן הכוונה שכאילו אין בן אדם, או שבן אדם הכוונה שאין בן אדם, שאני אפילו לא יודע בדיוק מה אני מצייר מרוב שזה כל כך אבסורדי וסותר את עצמו – זה לא הציור הפשוט שיש לנו. מסילת ישרים זו דוגמא טובה. זה

לא משנה, כי כל אחד מאיתנו ככה. גם חסיד חב"ד וגם מי שלומד את המאמר הזה, יש לו ציור בדרך כלל. והציור הוא המדד מה זה בן אדם מתוקן. וכל פעם לחשוב על בטול ושפלות זה כאילו להגיד – אין ציור כזה בכלל. לא טוב שיהיה לך ציור. צריך כל פעם לחשוב שאין עוד מלבדו. ואיך בן אדם נראה כשאינו עוד מלבדו? זה נקרא בן אדם מתוקן. [זה גם ציור!] זה ציור מתוקן. [זה הרבה פעמים מקביל, ככל שאדם עסוק בעצמו הוא באמת בן אדם לא של מסילת ישרים, יותר נמוך, וככל שהוא פחות אז לא] כן, אבל זה בכלל לא אותם מדדים, זה לא מתחבר...

שלבים בזמן או רבדים בנפש

[איך בתוך הציור הזה נכנס כל הדברים הטובים שהמסילת ישרים רוצה שיהיו?] כשאומרים זהירות כדבר ראשון, ואחרי זה זריזות, וככה אתה עולה, נקיות, טהרה, וכו', כל הסדר של רבי פנחס בן יאיר ואיך שהמסילת ישרים ביאר את זה – אתה מרגיש באופן טבעי שאתה עולה מקומה לקומה, אתה מתקדם. קניית את זה, אתה יכול לעלות הלאה. אבל כשאתה אומר מה שכתוב פה אתה לא אומר שזה כמו זמן, אלא כמו בן אדם שמורכב מחלק תחתון וחלק עליון וכל המדרגות הן רבדים בתוך המציאות שלו. ואז, שזה הרבה יותר פשוט במילים, כשאני אומר שמידת הזהירות היא הראשונה אין הכוונה שאני עובר אותה אחר כך, וגם זה לא הכוונה שהיא כבר קיימת אצלי ממילא, אלא שככל שאני יותר עולה הזהירות היא יותר עולה, עוד יותר אני צריך להיות זהיר.

ניתן דוגמא, מהי זהירות? אם זה רק להיזהר מלא תעשה – צודק. מתרגלים לאט לאט. אבל אם זהירות היינו להיזהר מגאוה, אז ככל שאתה עולה למעלה המדרגה הנמוכה צריכה להיות גם כן יותר גדולה. זה לא זה אחרי זה וזהו, אלא זה כמו סדר השתלשלות אבל שהכל קיים. ואם

והכוונה שאני מועיל משהו. מועיל הוא מי שהעול עליו... עיקר הקבלת עול היא שאני רוצה להיות קיים.

לחיות בקבלת עול

אם אתה לוקח מה שכתוב בקהלת: "וְשִׁבְחָה אֲנִי אֶת הַמַּתִּים שֶׁכָּבַר מֵתוֹ מִן הַחַיִּים אֲשֶׁר הִמָּה חַיִּים עֲדָנָה נְטוּב מְשִׁנֵּיהֶם אֶת אֲשֶׁר עָדָן לֹא הָיָה" (ד, ב-ג). היום, במצב של המלחמה, אנשים מתים, וצריך להחליט להיות עם תוקף לחיות. מה זה התוקף לחיות? להרגיש שכאלו באיזה מקום אין טעם לחיים, אבל אני מחליט שיש טעם לחיים. זה קבלת עול. זו דוגמא יפה לקבלת עול. אני מחליט שאני רוצה לחיות. זה לא קל. כשיש אובדן, יש שכול, פתאום מרגישים שאין טעם, פתאום נגמר לו הטעם לחיות. והוא מחליט שחייבים להמשיך. אז הוא מרגיש שזה שהוא חי זה בקבלת עול. הוא חי בקבלת עול. [של ההחלטה שלו?] הוא יודע שיש את הקב"ה שרוצה שזה מה שהוא יחליט. אחרת הוא לא היה יכול להחליט את זה. בגלל שהוא יודע שה' רוצה שהוא יחליט את זה, הוא מקבל עליו את העול של ה' והוא מחליט לחיות. זו קבלת עול. זו קבלת עול מאד קיומית, לא סתם קבלת עול של איזה מעשה, אלא קבלת עול של "וחי בהם" (ויקרא יח, ה). אני רוצה להיות קיים ולקיים מצוות. מה המצווה הבסיסית? "פרו ורבו" (בראשית א, כח), ואחרי זה יש עוד הרבה מצוות. ה' רוצה שאני יהיה קיים ואקיים מצוות, והמצווה הראשונה היא שאני יהיה קיים.

[בהקשר של מה שהתחלת לומר שזה השפלות, אז זה הפוך מהשפלות, כי השפלות היא לברוח מהקיום שלין לא בדיוק, לכן אמרתי שזה דבר והיפוכו. אני רוצה לחיות למרות שאין לזה שום טעם. כשיש שכול ה-לחיות הופך להיות קבלת עול ממש. בפרט שההורים קוברים את הילדים שלהם ושאלמנות קוברות את בעליהן, שהקרבה

כשאתה נזהרת בהתחלה זה לא הביא לך קצת רוח הקודש – משהו פה לא בסדר. אני אומר את זה חריף כדי להבליט את זה. אם יהודי נזהר, והוא לא מרגיש שפתאום רוח ה' מפעמת בתוכו, קצת קצת, אז משהו לא בסדר עם הזהירות שלו. למה? כי אם אני אומר שגאווה זה לא חלק מהחשבון של הזהירות, וחלק מהחשבון של הזהירות הוא רק להקפיד על מצוות מעשיות או איסורים, וזה כל העניין של זהירות, אז הוא יכול לעשות עכשיו את כל המצוות בהידור (שזה כבר זריזות) אבל ככל שהוא עושה יותר הוא בגאווה יותר גדולה והוא מתנשא יותר על אנשים. אמנם בלי להגיד להם כי זה לשון הרע, וזה יעליב אותם וכו' וכו' כל מיני הקפדות... ורוח הקודש זה עוד הרבה זמן. אבל אם אתה חושב שזהירות כוללת גם גאווה, אז כשאתה נזהר יש כך כבר קצת רוח הקודש. כלומר, זה שיש הקב"ה מתחיל לפעם בך.

[מה זה ענה לי על השאלה?] שיש לך הרבה רבדים בנפש של ההבדל בין המציאות התחתונה למציאות העליונה. כמו שהוא מסביר פה (ביאורים אות ב, וראה בהרחבה בספר סוד ה' ליראיו שער מלחמת היצר) שיש באמצע ענוה והכנעה, אלו מדרגות ממוצעות בין בטול לבין שפלות.

[בסוף אם הציר המתוקן שאני יכול לצייר הוא שאני מבטל את הישות, אז איפה כל דברים המעשיים נכנסים בתוך זה? זה יגרום לי לא לכעוס?] על מי יש לכעוס? מי יכעוס? [מה עם דקדוק במצוות?] הרב יצחק פעם אמר (התוועדות ל"ג בעומר תשע"ח) שמה שאצל הרבי נקרא קבלת עול, אצלנו נקרא שפלות. זה אותו דבר. מה הקשר? זה נראה לכאורה רחוק. אלא שקבלת עול הכוונה שאני עושה מה שאומרים לי, אבל מי אני? מישהו שצריכים אותו או לא צריכים אותו? זה הולך ככה: אני כאילו כלום, אני סתם, אבל שמים עלי את העול,

הטבעי הוא שאני חסר. להתכחש, להגיד שהכל סבבה והכל טוב, פסטורלי כזה, זה סתם, לא... גם הרב קוק לא חושב ככה, זו קריאה לא נכונה. ככה אני חושב. אני לא אומר שהרב קוק הוא בדיוק כמו בחב"ד, אבל זה לא כמו שמציירים, לא קוראים מדויק. קוראים קצת מאיפה שזה נוח. אני אמרתי לא בזהירות, אבל אני מתכוון בזהירות...

כנות בשפלות

[מצד שני בשפלות אם אני מתכוון שזה גרוע אבל אני אומר שזה המציאות, זה פוגע בכנות של האמירה גרוע. רכב גרוע אני לא יקנה, אבל במקרה שלי אני חי עם עצמי וככה יהיה, איפה הכנות?] אם אין כנות זה באמת לא טוב. אני מקולקל. [איך יכולה להיות כנות אם אני יודע שככה זה יישאר?] אם אתה יודע שזה מה שה' רצה, כמו שאמרנו שה' רוצה שיהיה את המציאות אבל הוא לא רוצה שהיא לא תהיה נפרדת ממנו. הוא רוצה שני דברים הפוכים.

התקזזות נכונה

אתה יכול להגיד ששני הדברים מתקזזים במובן כזה שאחד יישאר והשני יתבטל. בסוף ה' רוצה את המציאות שלי, נכון? אה, אבל ה' רצה שגם נחשוב שזה בעייתי? אבל זה מתקזז, הוא גם רוצה, אז נשאר רק שה' רוצה.

[זה כמו להגיד שאני רוצה שה' ירצה אותי?] ולהרגיש רע עם זה – כן? זה נקרא שהאורות מבטשים אחד את השני, הם באמת מאזנים אחד את השני, באמת אחד תלוי בשני.

בטול ושפלות אצל ה' ואצלי

[להגיד שה' רוצה שני חלקים הפוכים זה קצת להגיד יותר בטול משפלות, קצת לעצור באמצע] לא, זה להגיד שזה משתקף בתוכי, שאני גם רוצה שני דברים הפוכים. [זה הופך את

היא כל כך גדולה. ה-לחיות היא כל כך קבלת עול... סתם ככה, אנחנו חיים, הכל טוב, למה למות? אבל כשהחיים נעלמו לך אתה חייב להחליט שאתה חי. אם אתה לא מחליט שאתה חי – אתה תיסחף עם המוות לגמרי. זה קשור גם לקבלת עול וגם לשפלות. לכן זה דומה מאד. לכן הרב יצחק התייחס לשפלות ולקבלת עול כאותו דבר.

המצב הטבעי

[המצב הטבעי הוא בטול? שאני נסחף אחרי החיים, נהנה מהחיים?] בטול הכוונה שהוא מרגיש שלהיות דבוק בה' זה חלק מהחיים שלו. [אם זה בלי פירוד] כן.

פרדוקס השפלות

[השפלות היא שאני גם רוצה להיות כאן וגם לא רוצה להיות כאן?] עיקר הפרדוקס הוא בשפלות, השפלות היא פרדוקס בעיקר בתוך עצמה. אחרי זה אנחנו אומרים שיש גם 'לא פרדוקס', וזה עוד סוג של פרדוקס, עוד סוג של הפכים.

שים לב – זה מאד גרוע

[בסוף השפלות בנפש זה המקום שאני אומר – ה' ברא אותי ככה] ואני רוצה להיות ככה, למרות שזה מאד גרוע, ובזכות זה שאני אומר שזה מאד גרוע זה מאזן שזה יהיה בסדר. [אם אני נשאר עם זה שרק ככה ה' ברא אותי וזהו זה לא טוב] כן. [אומרים שזה ההבדל בין הרב קוק לחסידות, הנקודה היא האם המציאות בפני עצמה כמו שהיא טובה, ה' ברא את העולם מה אתם הורסים אותו?] מסכים עם מה שאתה אומר, חוץ מזה שאני לא מסכים עם איך שלומדים את הרב קוק.

הכל סבבה?

[מה פירוש המילה גרוע?] הטבע הוא "מים תחתונים בוכים" (תק"ז ת"ה, יט ב), המצב

לרצות למעלה מטעם ודעת

'מתוקן' הכוונה שיש לך את שניהם. אם יש לך רק אחד מהם – זה לא מתוקן. לדעת שאני גם רוצה לחיות, וגם יודע שאני רוצה להיות נפרד מה', וזה מוזר, ואני לא רוצה את זה, זה לעשות שזה יהיה חלק מה'. זה אורות שמבטשים אחד את השני, אני רוצה מאד מאד משהו מוזר. היום קוראים לזה 'מכור', אני מכור לחיות. אבל בדיוק הפוך בכיוון, אני מאד מאד רוצה משהו מוזר, אבל מבחירה. כמו שה' מתאווה שיהיה לו דירה בתחתונים. לכן הבאתי את הרוגמא של השכול, שזה מאד חזק, היום אנשים מחליטים לחיות למרות שאין לזה שום טעם. זה משהו מאד בסיסי בנפש. [אמא של אביעד אמרה בלוויה "חיים כולכם היום" – כל יום לבחור מחדש לחיות] רואים את זה.

המציאות שלי למשהו טוב? אם זה כלי לִבְטוּל זה טוב. אם זה עומד בפני עצמו זה לא טוב. [למה את ההרגשה שאני חלק ממנו אתה עוצר, ואת ההרגשה שאני רוצה לחיות אתה לא עוצר?] לא, גם אצל ה' זה מאוזן וגם אצלי זה מאוזן. כמו שה' גם רוצה שתהיה מציאות וגם שתהיה חלק ממנו, גם אני מאד רוצה לחיות וגם מרגיש שזה מאד מוזר.

רצון מוזר

מי שלא מרגיש שהרצון החזק שלו לחיות הוא מוזר – מתעלם ממשהו מאד בסיסי ופשוט בנפש. בסוף כשאני רוצה לחיות, זה מאד פשוט – אתה רוצה להרגיש שזה מוזר? תצייר שיש פה מעדן, ומישהו היה קופץ מהספה והיה אוכל את המעדן, זה היה מוזר? כן. ככה אנחנו רוצים לחיות. אם יהיה משהו שמאיים לי על החיים אני יתנפל עליו בדיוק כמו שציירתי, נכון? אז זה מוזר. אני לחוץ על זה וטורף את זה באותה 'מוזרות'. ולמרות שזה מוזר – אני רוצה. אבל אם אני שם לב שזה מוזר, זה מתקן אותי. זה מבטא נכון את מה שאני מרגיש. ולהגיד שהחיים הם יפים כאלה, וימה פתאום? 'זה טבעי', 'סבבה', ולא מוזר – זה לא משקף את מה שאני בפנים בעצמי מרגיש. זה לא משקף.

לחיים לחיים!

[ראיתי הרצאה של העורך דין וינגוט שהתקרב לברסלב, הוא עשה סקר פסיכולוגי, ואמר שהשאלה הכי קשה שיש היא למה לא להתאבד. על זה הוא בנה את כל ההרצאה] טוב, לחיים לחיים! לכן חסידיים אומרים הרבה לחיים. [בלי שה' היה רוצה אותי, בלי שהיה איסור להתאבד האם זה היה מוצדק לעשות כזה דבר?] אין במציאות בכלל הרגשה כזו, אנו לא יודעים מה זה לחיות בלי שה' רוצה.

מבט פנימי על ספר דברים

בהושענא רבה השנה התקיים שיעור המתאר את המהלך הפנימי של ספר דברים, ואת התובנות העולות ממנו לעבודת ה' הציבורית של עם ישראל. חלק נרחב מהשיעור עוסק במלחמה הנוכחית, ועל צורת ההנהגה הרצויה שלה.

דאורייתא. אם זה היה מנהג באמת היה לנו בעיה, אבל ערבה אי אפשר לבטל, זה מנהג חשוב, אי אפשר לבטל אותו. מזויזים הכל כדי שהערבה לא תחול בשבת.

שתי נקודות בספר דברים

המנהג הוא גם לקרוא ספר דברים, וכאשר קוראים ספר דברים יש שני דברים שמלווים אותנו. אחד שחונך מזה שהוא ספר 'משנה תורה' כיון שזה חומש שמסכם את הכל, זה נראה שהכל חוזר על עצמו. אתה קורא ונראה לך שהכל דבר אחד. דבר שני, בספר דברים מרגישים שמה רבנו לפני הפטירה שלו נותן שמוע'ס ככה, מה שהוא לא נתן כל החיים הוא שמר לימים האחרונים. אפשר להגיד שכל החיים משה רבנו 'שמר בבטן וזה יצא החוצה'...

אז ניתן סקירה קצת כללית על הפרשיות, לא ניכנס פנימה מפאת קוצר הזמן. ותוך כדי זה ננסה להגיד כמה דברים חשובים בקשר לחתימה שאנו צריכים להיחתם בזמן הזה.

דברים – להגיע לתוך המציאות

פרשת דברים עיקרה ארץ ישראל, כיבוש הארץ, ומתחילתה עד סופה היא שעם ישראל צריכים להגיע לתוך המציאות, ולהיות בפועל בתוך המציאות, ולא עם ערטילאי. לשם הקב"ה מכוון אותנו, וזה מה שהוא רוצה מאיתנו. לכן מופיע שם

[ניגנו "דין בגוים"]

הקשר בין "לחיים" לסוכות

לחיים לחיים!

"ושמחת בחגך והיית אך שמח".

יש קשר מיוחד בין אמירת "לחיים" לבין סוכות, יש "לחיים" (98) כבשים בחג סוכות, כדי להמתיק את הצ"ח קללות שבפרשת כי תבוא. מה שעשו במקדש בשבעים כבשים, עושים עכשיו עם כוס משקה... שנזכה לתקן את הכל, להמתיק את כל הצ"ח קללות. מי שהספיק להגיע לפרשת כי תבוא הערב וקרא את פרשת כי תבוא... צריך למתק את זה, יחד עם כל ה' גבורות שממתקים ביום הזה, צריך למתק גם את הצ"ח קללות, עם ה"לחיים" שאנחנו עושים. לחיים לחיים!

חשיבות המנהגים

נגיד כמה דברים על ספר דברים שאנחנו אומרים היום. יום מיוחד, הושענא רבה. דיברנו בעבר על כך שהושענא רבה הוא יום מאד חשוב, בגלל שהוא יום רק ממנהג נביאים, ולעשות עניין ממנהגים זה דבר מאד חשוב. עד כדי כך זה חשוב, שחז"ל אומרים (ראה סוכה מג, ב), כדי שזה לא יצא בשבת, שחם ושלוש לא יבטלו את היום הזה של ערבה, לכן עושים שראש השנה יצא בשבת. איי, לא יתקעו בשופר? בסדר, שופר זה דאורייתא, זה לא מנהג. איי, גם לא יטלו לולב! בסדר, זה גם

חטא המרגלים באריכות גדולה, וכן בסופה יש תיאור של מה שהצליחו לכבוש.

ואתחנן – מהר סיני לקיום בארץ

בתחילת פרשת ואתחנן מדובר על גודל התשוקה להגיע לארץ, אבל העיקר של הפרשה הוא שכל העניין של מעמד הר סיני ונתינת התורה הוא בשביל שנקיים את התורה בארץ, ולא רק שנקיים את התורה בארץ, אלא שיהיה לנו מונח בעיקר שאנחנו מגיעים ממעמד הר סיני אל הארץ. יש איך שה' אומר "אנכי ה' אלקיך" ומצווה אותנו הרבה מצוות, כדי שנזכור את האנכי ה' אלקיך, והכל הוא בשביל לעשות בארץ. כמו שהפרשייה אומרת באריכות מיד אחרי עשרת הדברות, היא מזכירה את "לעשות בארץ" איזה חמש שש פעמים, שהכל בשביל לעשות בארץ.

נקרא את זה בפנים לראות כמה זה חריף:

וַעֲתָהּ יִשְׂרָאֵל שָׁמַע אֶל הַחֲקִים וְאֵל הַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מְלַמֵּד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תַּחֲיוּ וּבְאַתְּם וַיִּדְשַׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוּי' אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נִתַּן לְכֶם (פרק ד פסוק א).

בהמשך, לא בהקשר של חטא המרגלים אלא של מעמד הר סיני:

וְאַתָּה פֹּה עֹמֵד עִמָּדִי וְאַדְבָּרָה אֵלַיךְ אֶת כָּל הַמִּצְוָה וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר תִּלְמָדִם וְעָשׂוּ בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לְהֵם לְרִשְׁתָּהּ: וְשִׁמְרַתֶּם לַעֲשׂוֹת כְּאֲשֶׁר צִוָּה הוּי' אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם לֹא תִסְרוּ מִיַּן וְשִׁמְרַתֶּם: בְּכָל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם תִּלְכּוּ לְמַעַן תַּחֲיוּ וְטוֹב לְכֶם וְהִיאֲרַכְתֶּם מִיַּם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר תִּירְשׁוּן (פרק ה כח-ל).

וכן:

וְזֹאת הַמִּצְוָה הַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר צִוָּה הוּי' אֱלֹהֵיכֶם לְלַמֵּד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: לְמַעַן תִּירָא אֶת הוּי' אֱלֹהֵיךְ לְשֹׁמֵר אֶת כָּל חֻקֹּתָיו וּמִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֹתָהּ וּבְנֶה וּבְנֶה בְנֶה פֶל' יְמֵי חַיֶּיךָ וְלְמַעַן יֵאָרְכַן יְמֵיךָ: וְשִׁמְרַתֶּם יִשְׂרָאֵל וְשִׁמְרַתֶּם לַעֲשׂוֹת אֲשֶׁר יִיטֵב לְךָ וְאֲשֶׁר תִּרְבּוּן מְאֹד כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר הוּי' אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיךָ לְךָ אֲרִיץ וְבֵת חֶלֶב וְדָבָשׁ (פרק ו א-ג). הכל בארץ.

שני חלקים בפרשת עקב

אחרי זה פרשת עקב, נושא אחר². זה נראה חוזר, אבל לדברים אחרים. העיקר הוא שכדי להתקיים בארץ צריך לקיים תורה ומצוות ובשני אופנים: אחד, שאם תקיימו מאהבה ה' יהיה נוח לגמרי ואתם לא תחשבו בכלל שזה בזכותכם.

הפרשה מחולקת לשני חלקים, היא כפולה, חלק אחד המשך של קריאת שמע, שאנו מקיימים מאהבת ה' "בכל נפשך" ואז כתוב שה' יכבוש את הארץ "וְנָשַׁל גּוֹיִם רַבִּים מִפְּנֵיךָ" (דברים ז א), "וְגַם אֶת הַצִּרְעָה יִשְׁלַח הוּי' אֱלֹהֵיךָ בָּם עַד אֲבָד הַנְּשָׁאָרִים וְהַנְּסֻתִים מִפְּנֵיךָ" (דברים ז ב), כל אלו דברים שנאמרו לפני חטא העגל.

בתחילה היה מונח בפשטות, בפרשת כי תשא, שה' יבוא וילחם לנו במקומנו וזהו. אחר כך מופיע בפרשה את זה שלא בגלל שאתה עושה מצוות אתה תגיע לארץ, אל תחשוב שהמצוות שלך עוזרות לך. ושמה כתוב פתאום משהו אחר, במקום שיהיה כתוב את מה שהיה כתוב לפני כן על מעמד הר סיני כתוב את כל חטא העגל, וכתוב את חטא העגל בצורה כזו שניתנים לוחות שניים והם לא כמו

² האמור כאן בפרשת עקב הורחב יותר בשמחת תורה, בעז"ה הדברים יצאו בהמשך בצורה מסודרת יותר.

הלוחות הראשונים, ואז המלחמה היא לא כל כך פשוטה, זה לא ה' נלחם אלא אתם נלחמים.

בעצם בפרשת עקב יש את הכל פעמיים. פעם זה שאתם דבוקים בה', ואז ה' נלחם לכם והכל פשוט לגמרי. ופעם שנייה שאתם לא כל כך דבוקים בה', כמו אחרי חטא העגל, ואז אתם נלחמים ואתם צריכים לזכור ש"לא בצדקתך" (דברים ט ה) זה שה' עזר לכם במלחמה.

שמע מול והיה אם שמוע

מי שיעיין בפסוקים טוב בפרשת עקב ישים לב שממש סותר ההתחלה וההמשך, בהתחלה כתוב שאם תשמרו את המצוות אתם תהיו בארץ, ואחרי זה כתוב שאל תאמר שזה בגלל המצוות, "לא בצדקתך", אלא רק בגלל שה' רוצה. אלו שתי פרשיות הפוכות כמעט. כמו "שמע" (דברים ו ד) מול "והיה אם שמוע" (דברים יא ג): "שמע" זה שאתה פשוט רוצה את ה', וה' נלחם לך. אז כאשר הצלחת במשהו – אין לך הוה אמינא שזה קשור אליך. מה שמעניין אותך זה סתם שתוכל לעבוד את ה', ומה שהכל מצליח הוא בגלל הקשרים הטובים עם הבוס... אחרי זה יש "שכח תשכח" (דברים ח יט) באמצע, ואז הכל נהיה יותר מורכב, אתם לא מקיימים את המצוות מאהבת ה' אלא מיראת ה', כמו שכתוב "כי אם ליראה" (דברים י יב). כל העבודה של המצוות נמוכה יותר, קשור לפרשת "והיה אם שמוע" שבסוף הפרשה (שהגמרא כברכות לה: אומרת שפרשה זו מדברת בזמן "שאיין עושין רצונו של מקום", ביחס לפרשת שמע). ואז המלחמות הם קשות, כלומר שאתה עושה את המלחמות, ואז אתה מצליח אבל זה יותר קשה. ואז אתה צריך לומר "לא בצדקתך". בהתחלה אין בכלל דיון, אין הוא אמינא, אתה נתון רק בזה שיש ה'. אבל אם אני לא נתון במציאות ה' לגמרי וכל החוקים והמלחמות ממילא, אלא "כי אם ליראה", כמו שאדמו"ר הזקן אומר (ראה תחילת פרק מב

בתניא) שמדובר על יראה נמוכה שמביאה לקיום המצוות, אז יש לי הוה אמינא ל"כוחי ועוצם ידי" (דברים ח יז) גם בגשמיות של העניין וגם ברוחניות של העניין, שאני חושב שזה 'בצדקתי'.

יש הרבה נסים

על זה אני רוצה קצת להתעכב לפני שאנו ממשיכים הלאה. קצת לדבר על המצב שאנחנו נמצאים בו. שב"ה, "טוב להודות לה'" (תהילים צב ב), יש הרבה נסים, לחיים לחיים!

לפני המתקפה של הביפרים, על נסראללה, וכל זה, חששו מאד מהצפון, וב"ה נראה אחרת לגמרי ממה שחששו. אפשר להגיד שבכלל, גם בדרום חששו וזה נראה אחרת. אחרי זה גם מתקפה מפרס, אירן – אותיות "נירא", אותיות של יראה, משם גם הייתה מתקפה גדולה, והיה ב"ה, לא נהרג לבני ישראל אף אחד, רק ערבי אחד מכל המתקפה הזו. "כן יאבדו כל אויביך ה'" (שופטים ה לא).

במה אפשר להיכשל?

אז עכשיו אנו יכולים להיכשל בשני דברים: א. להגיד "כוחי ועוצם ידי". ב. להגיד 'בצדקתי'. ואת שניהם אסור להגיד. למה בכל זאת אנו רוצים להגיד שזה בגלל שאמרו תהילים וכו'? זה גורם לכך שאנו רוצים לייחס את זה לקב"ה מאשר לייחס לעניינים גשמיים לגמרי. אבל רואים שאם אני מסתכל איך שפרשת עקב בנויה, אז הבעיה שהפרשה מאריכה בה מאד היא שתגיד שזה "בצדקתך". גם שתגיד שזה "כוחי ועוצם ידי", אבל גם שתגיד שזה "בצדקתך". ומזה צריך להיזהר.

האם ה' נלחם או אנחנו נלחמנו?

וגם צריך לשים לב האם אנחנו בכלל נלחמנו שם, או שזה היה כמו הפרשייה הקודמת בכלל. יש אנשים שהם עובדי ה', והם לא שמים לב

בכלל שיש מלחמה, אולי למעליותא, ובגלל זה באמת ה' נלחם, ונגמר, וזהו.

לא מספרים לנו את האמת

אני יתחיל משאלה מציאותית: האם היום מספרים לנו את גודל הנסים שקרו, או שלא מספרים לנו את גודל הנסים? אני יוצא מנקודת הנחה שזה ספק גדול, ואני נוטה להגיד שלא מספרים. מה הכוונה שלא מספרים את גודל הנסים? שאם היינו יודעים את המציאות כמו שהיא, בלי כחל ושרק, היינו יודעים – ככה אני מעריך, כל אחד יכול להחליט אם זה נכון או לא נכון, אני לא מדבר מידיעה אלא מהרגשת הלב שלי, שהיא מבוססת על איך שאני התגלגלתי בחיים בתוך המציאות, שאין לי הרבה אמון במערכת, אז כל אחד יכול להגיד שאני מדבר שטויות ואני מדבר רק כי אין לי אמון במערכת, בסדר, כל אחד ייקח את זה לאן שהוא רוצה – אני מעריך שזה ש – ניקח את המתקפה האחרונה, מאיראן ירו עלינו כמויות שאומרים שלא היה דבר כזה אף פעם בעולם, כמויות כאלה של חומרי נפץ שנורו בבת אחת בנקודת זמן כזו, לא היה באף זמן, לא דומה לזה. ולהערכת, שאם זה היה בדרך הטבע, אז היינו במצב אחר לגמרי לגמרי. ולא מספרים לנו את האמת.

שלא נלחץ

עכשיו אני יסביר למה לא מספרים לנו את האמת: כי אנחנו נילחץ. כולם יהיו בפאניקה, נירא. אז לא כדאי שנילחץ, זה יחליש אותנו מאד, וזה גם סכנה ביטחונית, הם יתחזקו ברוח שלהם ואנחנו ניחלש. אם יבואו ליהודי גדול ככל שיהיה, ירא ה', חרד במצוותיו, עובד ה' באהבה ויראה, וישימו לפניו – אני משער, שוב, אולי זה לא המציאות – ישימו אליו את המציאות כמו שהיא, כמה נסים היו, האם לספר או לא? הוא יגיד – לא, חס ושלום, זה

יכניס את כולם להיסטריה וליראה נוראית, והגויים יתחזקו מזה מאד, זה מסוכן.

הרב יצחק היה אומר הפוך

עכשיו אני יגיד משהו: האושפיזין שלנו הוא דוד המלך, אני חושב שדוד המלך היה חושב אחרת. למה אני חושב ככה? מה הרב יצחק היה עושה אני לא יודע, אבל אני יודע מה חשבתי עליו. אין לי מושג מה הוא היה אומר... אבל כשחשבתי נראה לי ודאי שהוא היה אומר להגיד הפוך.

היראה מקרבת או מרחקת?

עכשיו אני רוצה להסביר למה: אם היינו באים ומספרים שהיו פה נסים גלויים ממש, משהו שאי אפשר לתאר ולשער, והיינו אומרים שה' עושה לנו נסים, אז אפשר להגיד שזה יעשה לנו יראה, בסדר. האם יראה גורמת לאדם להיות במקום יותר רחוק מה' או יותר קרוב לה'? זו שאלה טובה.

יראה המביאה להכרה כמה ה'

נוכח

אם לאדם יש יראה, יש לו שתי אפשרויות: הוא יכול מרב יראה לחפש כל מיני אמונות תפלות, כמו שקראנו גם בחומש דברים שלא ללכת לקוסמים ולמכשפים (דברים יח י), ויש שאתה אומר – לא, אני תמים (ראה שם פסוק יג). במה זה תלוי? האם מי שאומר את הדברים באמת מראה כמה ה' נוכח, או שהוא מראה כמה המציאות מאד מפחידה, הגויים מאד מפחידים. אם מישהו מראה בדיבור שלו ובדבקות שלו כמה ה' נוכח, הוא הופך את הנסים והאימה ליראת שמים ולכך שה' נוכח פה חזק. ואם לא, הוא הופך את הגויים לחזקים. אז באמת זו שאלה טובה מה עדיף, כי זה מסוכן: אם יש מישהו שהוא לא ירא ה', זה סברא טובה, אולי כדאי שהוא לא יספר את האמת. אבל דבר אחד ברור: לא כדאי שהוא יהיה הבעל הבית פה, כי זה עושה את הכל מאד נמוך. אבל אם יש פה מישהו

אלא על ידי שבונים הרבה כח גשמי. כשבונים על הרבה כח גשמי, אז הרבה פעמים צריכים כדי שיהיה אפשר לעמוד בזה – להסתיר את האמת הפשוטה של המציאות. אנחנו רוצים להגיד שזה חלק מהריאליה של המציאות, להסתכל בפשטות שלה, ולהצליח להראות שעם ישראל, היכולת שלו להנהיג את עצמו במציאות היא רק על ידי יראת שמים. אם לא, אז הוא עושה "כאילו" מציאות. הוא פחות מציאות, ולא יותר מציאות.

בלי אמונה מעגלים פינות

כשאני מחליט להילחם מציאותית, מרוב פחד מהמציאות אני מעגל פינות. מרוב פחד מהגויים, הגויים זה שבעים זאבים, ואני רק כבשה, אז אני מעגל פינות, אין מה לעשות. אני מאמין קצת בקב"ה, אני מאמין – כל אחד לפי עניינו – שיש דבר כזה עם ישראל, החזיק אלפיים שנה ובוודאי יחזיק הלאה, אבל גודל האמונה לא מנהיג את המציאות אלא הוא רק אומר שאני רוצה עכשיו להחליט שאני – בגלל האמונה הזו שיש דבר כזה עם יהודי – לכן אני רוצה להילחם. וכשאני עושה את זה ככה, אני עומד מול מציאות מפחידה שאין שום סיכוי ריאלי לעמוד מול המציאות הזו. זה פשוט לא ריאלי. ואז אין לי ברירה אלא לעשות כאילו, להתחייס למציאות לא כמו שהיא באמת.

קונספציה

היום אפשר לראות את זה. מה הכוונה 'לא כמו שהיא באמת'? לפני שנה בדיוק, יום לפני, ישב הרב יצחק בשמחת בית השואבה ודיבר על כמה הם מסוכנים, כמה ה"כוחי ועוצם ידי" משבש את דעתם, זה היה ממש כדברי נבואה יומיים לפני שמחת תורה. וברור שאנחנו התעלמנו מהמציאות לחלוטין, כולם התעלמו, ובנו – מה שהיום קוראים "קונספציה", בנו תילי תילים של סברות עקומות להגיד שהכל בסדר רק בגלל שפחדו מהמציאות.

שהוא ירא שמים אמיתי, דוד המלך אמיתי, אז כשהוא מספר כמה המצב, כמו שאנו אומרים בסוף ההושענות "תולה ארץ על בלימה", אנו תלויים על בלימה, וכשהוא אומר שהוא תלוי על בלימה הוא מרגיש שלהיות תלוי על בלימה זה הדבר היחיד שיציב פה, כל השאר זה כלום, והדבר היחיד שאפשר להיות תלויים בו זה הקב"ה. אז כשהוא אומר דבר כזה, הוא הופך את מה שאצל אחרים הוא כמה הגוי הוא חזק, כמה הרע חזק, כמה אני צריך להתעסק עם דברים שהם או "כוחי ועוצם ידי" או אמונות תפלות או דברים כאלה, הוא הופך את זה לנוכחות של ה' וליראת שמים.

מה יותר יפחיד את הגויים?

אבל עכשיו אני רוצה להגיד את זה בצורה עוד יותר פשוטה: אם היה בא מישהו ואומר את כל הנסים כפשוטו, הוא אומר שהיינו במצב כזה שבאופן פשוט לפי ההגנה שהצלחנו לארגן היו אמורים שכמה אלפי יהודים ה' ירחם, זה מה שהיה קורה, וזה לא קרה. ולמה זה לא קרה? לא בגלל שידענו איך להגן על עצמנו, אלא שה' עשה שזה לא יקרה. ואז הוא היה אומר לגויים: תדעו לכם, ה' איתנו! זה היה מפחיד אותם או מחזק אותם? אם היה לו יראת שמים הם היו מפחדים, "וראו כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך" (דברים כח י). אבל אם אין לו יראת שמים, הוא יהיה רועד מפחד, הוא יזיע, הוא לא יוכל לברוא ולהגיד בפשטות את המציאות כפי שהיא למעליותא. אבל זו הנהגה מאד נמוכה, הנהגה שמסתירה את האמת והריאליה של המציאות.

ריאליות של יראת שמים

אנשים חושבים שלהאמין בקב"ה זה לא ריאלי, וככה לא מנהלים מלחמה, ולייצר ציבור ירא ה' שיושב ולומד ועובד ועושה חסד, כל הג' עמודים (מסכת אבות א, ב) – ככה לא מנצחים מלחמות,

'יגיע ראשך', ואם משהו לא מסתדר אני מיד מאבד את העשתונות וכל ענייני הביטחון נעלמים לי פתאום. אבל לפחות אני יכול להגיד את זה, זה בהיר לי. אני יכול שגדולים ממני יאירו לי את זה. ואנחנו בתור ציבור שמגיע לארץ, וצריך לבנות פה חיי תורה ויראה, אז כמו שאנו עושים את העבודה במישור האישי, ככה אנו צריכים לעשות בדיוק את אותה עבודה במישור הציבורי. אני יכול לבוא ולהגיד "הם", זה לא שאני יכול לבוא אליהם בטענות, אל עצמי אני בא עם אותם טענות. אבל לפחות להיות עם סברה ישרה. והסברה הישרה היא שצריך להיות מציאותיים, והמציאות הפשוטה היא מאד מפחידה, ואנו תלויים על בלימה, והכי ריאלי להגיד את זה. לשים על השולחן שאנו תלויים בקב"ה, והולכים על הקב"ה, וזה שאנו מחליטים להיות קיימים פה זה בגלל שאנו הולכים על ה' ובוזה אנו בטוחים. ובמקום לחשוב שזה מה שיחזק את הגויים צריך להבין שזה מה שאמור הכי החליש אותם, שאנו באים ואומרים שה' אינתו ויש לנו נסים.

זה קשור לפרשת עקב.

ראה – ארץ ישראל כמקום להשראת שכינה

עכשיו נגיד חלוקה כללית יותר: בפרשת ראה העניין של הפרשה בגדול הוא שצריך שכל ארץ ישראל תיבנה בצורה כזו שהיא מקום להשראת שכינה, מקום שאין בו עבודה זרה ומקום של השראת שכינה. לכן כל הזמן מוזכר שם "המקום אשר יבחר ה'" (דברים יב, ה; יא; יד; יח; כא. ועוד). כל הפרשה, זה הכיוון שלה, שארץ ישראל היא המקום להשראת שכינה. זה פרשת ראה.

מהלך הפרשיות הבאות

אחרי זה פרשת שופטים היא איך בונים את המציאות החברתית של עם ישראל בארץ. בפרשת

פחדו מאלה ופחדו מאלה והכל היה בכאילו. עכשיו זה לא נגמר, גם תוך כדי המלחמה כל הזמן זה ככה, שמתעלמים מהמציאות לחלוטין, כדי שאני יוכל איכשהו להגיד שאני ריאלי ועובד לפי המציאות. אבל באמת אם היה יראת שמים גדולה, היה אפשר להגיד את המציאות כפשוטה. שבאמת אנו תלויים על בלימה, ודווקא זה היה הופך להיות הכי ריאלי, הכי פשוט במציאות.

לסמוך על הנס

נגיד משהו להשלמת העניין: כשאני צריך לנהל את החשבון בנק שלי, אין לי יראת שמים גדולה, אני מאד ריאלי, מאד מתעלם, אני מרגיש שהעסק צריך להיות יציב, אני לא סומך על הקב"ה יותר מידי, אני צריך שהמציאות תהיה כך שהיא תרגיע אותי, ולאחר מכן אני יכול ללכת להתפלל, ולעשות לה' טובה. ופה אני בא לדרוש דרישה מאד גדולה, שכדי להנהיג את העם ולהסתכל על מלחמות על נפשות של עשרות אנשים, שאי אפשר לדעת לאן זה יכול להגיע, פה אני יכול להגיד סברות. זה מאד קל להגיד סברות... לשבת פה ולהגיד סברות. ולסמוך על הנס זה תמיד קל. נניח שאני לא בצבא, אני סומך על הנס. מה הנס שאני סומך עליו? שיש ציונים. כמה אני באמת חי את המציאות? אני חי שיש אנשים שכן עושים צבא, וקשה להגיד שאני סומך על הנס. זה עוד פעם "כוחי ועוצם ידי", אלא שאני מנסה להתעלם מזה. 'כוחם ועוצם ידם עשה לי את החיל הזה'. אז ברור שאני לא יכול להגיד את זה באמת.

לפחות להיות בסברא ישרה

אז למה אני באמת אומר את זה? כדי שנוכח לפחות לומר 'לא בצדקתי'. כשאני ביומיום מאד מודאג, וטרוד בענייני הפרנסה, הפוך ממה שאדמו"ר הזקן כותב (ראה ליקוטי תורה שלח מב ד) שצריך שיהיה "יגיע כפיך" (תהילים קכב) ולא

בעיקר מה שאני אומר זה שאני שמח, כולל עד שמחת תורה, שכאשר ה' כותב את הפתק הוא מחזיק אותו המון זמן חזק, כדי שאולי בסוף יהיה אפשר לשפר עוד משהו. זה המקור של התשובה שלי. המקור לתשובה שלי הוא זה שאני יודע שמצד הקב"ה הוא חיכה עוד קצת ועוד קצת. זה כבר כתוב, ירד לתוך המציאות, והוא מסר את זה, וה' אומר – 'אני נותן לכם את זה, אבל אל תעשו עם זה שום דבר'. למה? כי אולי יהיה אפשר לשפר משהו, אולי יהיה אפשר לתקן משהו. מהי החתימה שאני נמצאים בה עכשיו? שאנחנו מציירים טוב כמה הקב"ה רוצה לעכב את הכל כל עוד זה לא התיישם בפועל.

ממשיך לכל השנה

הוא מחכה, ואפשר להגיד את זה לכל השנה. במבט ראשון נראה מהאר"י שזה רק עד עכשיו, אבל אם מדקדקים מבינים שגם אם נגזרה גזירה, כלומר אתה רואה משהו שנמצא במצב לא טוב, שזה הכוונה שנגזרה גזירה. ניקח את המציאות הכללית, אנחנו רואים מציאות שהיא לא מונהגת לפי הרמה הכי גדולה שצייירנו, אנחנו יכולים להתייאש ולהגיד שאין סיכוי שככה זה יתנהל. אבל אני רוצה להגיד שכל עוד יש אפשרות אחרת, אז גם אם נראה שאין אפשרות אחרת, "נגזרה גזירה" – הגמ' אומרת (ראש השנה טז א) שאנחנו מתפללים על החולים לפי השיטה שאומרת שאנחנו נידונים בכל רגע. למה דווקא על חולים? הגמ' הייתה צריכה לשאול על כל תפילה! יש על זה דיון בראשונים (ראה תוס' שם ד"ה כמאן), לא ניכנס, אבל נגיד באופן פשוט שאם אני רואה חולה אני מבין שנגזרה עליו גזירה. אם רואים מצב בעייתי כנראה נגזרה גזירה.

כי תצא איך הציבור עצמו נבנה. בפרשת כי תבוא מתחיל משהו אחר. אפשר לחצות את ספר דברים לשני חלקים, ומפרשת כי תבוא מתחיל המוסר בפועל של משה רבנו. הוא מסביר לנו איך אנו צריכים לעשות את מעמד הברכה והקללה, ואחרי זה איך כל הברכות יקרו וכו'. אחרי זה בפרשת ניצבים הוא רוצה שתהיה כריתת ברית, אחרי זה הוא אומר לנו שהוא הולך להיפטר מהעולם וממנה את יהושע, אחרי זה הוא מעיד את השמים והארץ, ובסוף הוא מברך אותנו. זה הפרשיות שבסוף.

קודם איך צריך להתנהג, אחר כך איך זה טובע במציאות

בכל הפרשיות שבהתחלה, עד כי תבוא, הוא מסביר לנו איך אנו צריכים להתנהג. והפרשיות אחרי זה באות להסביר לנו את הברכות, הקללות, הברית, עד כמה זה טובע בתוך המציאות – בשמים ובארץ, ואיך המציאות מתנהלת כאשר משה נעלם ואנו חיים בהשראתו.

אם לא עכשיו אימתי

זה הסדר של הפרשיות, וכדי לסיים בטוב את ספר דברים, שבעצמו מסיים בטוב, אז נדבר משהו רק על "וזאת הברכה".

משה ממנה את יהושע, ואז הוא מברך את עם ישראל, "אם לא עכשיו אימתי" (אבות א, יד), שזה ביטוי גם שהאר"י אומר על הושענא רבה (ראה שער הכוונות דרוש 1 של סוכות), שאם לא יעשה תשובה עכשיו "אם לא עכשיו אימתי", זה החותם האחרון. והחותם האחרון הוא בעצם שאנחנו מבקשים שהוא יברך אותנו.

החותם האחרון

מהו החותם האחרון? האר"י מביא (שם) משל מהזהר (זהר ח"ג לא, ב) שנשלחים פתקים של גזר הדין. וכאשר אני חוזר בתשובה בהושענא רבה,

למה זה קשור לפרשה האחרונה של "וזאת הברכה"? בעצם זה מה שמשה רבנו עושה ברגעים האחרונים שלו. הוא אומר – אני הולך... ובעצם אפשר לחשוב שמעכשיו זה עובד אוטומטית לפי מה שהתורה אומרת, אבל לא – "וזאת הברכה אשר בך משה" (דברים לג א), שהכל יתחדש, הכל יהיה לטובה. הרש"י האחרון של התורה הוא על שבירת הלוחות, כי את המחשבה שהכל עובד אוטומטי צריך לשבור. דווקא בסיום התחושה הכי חזקה היא שאין דבר כזה שזה נגמר, עכשיו זה הזמן הכי חזק שאני יכול להרגיש כמה הקב"ה רוצה להחזיק את המציאות כדי שאנו כל הזמן נוכל להפוך את המציאות למקום שיש בו הרבה ברכה, ושנזכה שגם יהיה בו הרבה יראת ה', נוכל להיות תמימים עם ה' וממילא תמימים עם המציאות. נוכל להרגיש כמה המציאות פשוטה, למרות שהיא גורמת להמון יראה. בע"ה שזו תהיה התחושה שלנו, שה' מלווה אותנו, שיהיה פיתקא טבא לכולם, לחיים לחיים!

[ניגנו "כתיבה וחימה טובה"]

אבל אנו לומדים מהושענא רבה שגם אם נגזרה גזירה, נחתמה, ואפילו נמסרה כבר, הגיעה למלאכים שהם לא בעלי בחירה, אין עם מי לדבר, אבל למרות שזה עובד באוטומט, אפילו הכי יש הושענא רבה. מה זה הושענא רבה? אפשר שתהיה ישועה גדולה ממשי. שגם אם אתה רואה מציאות שאוטומטית זה הופך להיות משהו לא טוב, אפשר להתפלל לקב"ה, כי כל עוד זה לא קרה, הקב"ה כאילו מחזיק את זה ואומר – אני לא רוצה שזה יקרה! המשל לזה מאד יפה שהוא נותן את הפתקים אבל אומר תחכו רגע, כי הוא לא רוצה שזה יקרה.

העתיד יכול להיות טוב מאד

גם לגבי גזירות טובות, כמה הגזירות יהיו עוד יותר טובות ועוד יותר טובות. לנו נראה שהמציאות נוסעת, אבל יכולות להיות גזירות טובות מאד, אין דבר כזה להגיד שזה נעלם, כל עוד יש עתיד – העתיד יכול להיות מאד טוב.

חרב גאווה

בליל י"ט תשרי השנה התקיים שיעור בסוכה של אחד החברים. אנחנו עוד נמצאים בימים שלאחר חגי תשרי, בהם מעכלים את כל מה שקיבלנו במשך החגים וממשיכים את זה לכל השנה, בשיעור כאן נלקחים מהעבודה של סוכות יסודות חשובים מאוד בעבודת ה' בכלל (בעיקר בחלק הראשון של השיעור), ולעניין המלחמה המתנהלת כיום בפרט (בחלקו השני של השיעור).

אפשר להגיד שלא קרה שום דבר – הקב"ה אומר לחגוג וזהו. אבל מפורש בפסוק "כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים". כלומר שאין לנו אפשרות להגיד שהחג הזה הוא סתם בגלל שהקב"ה אמר, זה קשור למשהו שקרה. אם זה כך, למה נבחר התאריך הזה. האם מה שכתוב "בסוכות הושבתי" באמת קשור ל-ט"ו תשרי או שאין שום קשר?

ב. יש עוד קושיה מפתיעה – מה הפשט ב"כי בסוכות הושבתי"? הרי בפסח כתוב לנו מפורש בתורה מה קרה ומתי ואחר כך כשעושים את הפסח מפורש שקשור למה שקרה בזמן הזה. כאן לא כתוב כך, התורה לא מספרת מה היה ואז אומרת לחגוג את מה שהיה. התורה אומרת לחגוג ואחרי הציווי היא אומרת שהציווי הוא בגלל מה שהיה – זו צורה מחודשת ביחס לאופן בו כתוב פסח בתורה, ובמידת מה גם ביחס לחגים אחרים.

ג. כל זה מביא אותנו לקושיה נוספת. כשכתוב "בסוכות הושבתי" עד כדי כך לא ברור מה קרה שיש מחלוקת תנאים מה הם ה"סוכות" האם זה ענני כבוד לדעת ר' אליעזר או סוכות ממש לדעת ר' עקיבא. חוגגים חג - לפי ר' אליעזר ר' עקיבא בכלל לא יודע על מה חוגגים וכן לפי ר' עקיבא ר' אליעזר לא יודע על מה חוגגים. נדמה לעצמנו שהיינו חוגגים את יציאת מצרים ולא היינו יודעים

לייצר את צל האמונה

בו אנו חיים

הקדמה

דיברו פה על כך ש-ט"ו תשרי הוא תאריך שלא ברור מה היה בו ולמה נבחר להיות חג הסוכות. בפעם הקודמת שהיינו כאן יעקב הזכיר את החשבון של הגר"א שביום הזה חזרו ענני הכבוד. היום הוא הביא חשבון חדש מ'השם משמואל' שאלולא חטא העגל היה נבנה בית המקדש בארץ ישראל בתאריך הזה. לא נכנס כעת לכל החשבון.

אני רוצה להגיד פשוט קצת אחר בכל העניין הזה. מתוך הדרושים של אדה"ז אני מבין שכנראה כך הוא למד את הפסוקים. לפני שניגש אל התירוץ נקשה מספר קושיות שיובילו אותנו למקום אחד.

א. השאלה הראשונה כאמור היא מה קרה ב-ט"ו בחודש? בגלל מה חוגגים? בעצם אפשר להקשות את הקושיה הזו גם על ראש השנה. אמנם אם סוברים שהעולם נברא בתשרי אפשר להסמין את התאריך של ראש השנה ליום בריאת האדם (אף שזה לא כתוב בפסוקים), אבל סוכות זה באמת תמוה יותר.

האם זה היה במצרים או אולי בכוש או מקום אחר, ולא היינו יודעים מה בדיוק היה קשה שם.

ד. אם נגיד שסוכות ממש עשו להם – על מה החגיגה?

ה. יותר מזה, כתוב "בסוכות הושבתי" אומר על זה ר' עקיבא "סוכות עשו להם". אם היה כתוב שהקב"ה בנה סוכות ממש בגשמיות אז עוד היה אפשר להבין, אבל הלשון כאן היא שבני ישראל עשו את הסוכות, אז חוץ מזה שלא ברור על מה החגיגה זה גם לא מסתדר לכאורה עם לשון הפסוק שהקב"ה אומר "הושבתי".

ו. אחרי כל זה נקשה עוד כמה קושיות בפשט הפסוקים שמדברים על חג הסוכות בפרשת אמור: "וַיְדַבֵּר הוֹי, אֶל-מֹשֶׁה לְאמֹר. וַדַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לְאמֹר. בְּחַמְשָׁה עָשָׂר יוֹם, לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה, חַג הַסּוּכוֹת שִׁבְעַת יָמִים, לַהוֹי. בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, מִקְרָא-קֹדֶשׁ; כָּל-מְלֶאכֶת עֲבֹדָה, לֹא תַעֲשׂוּ. שִׁבְעַת יָמִים, תִּקְרְבוּ אִשָּׁה לַהוֹי; בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרָא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַהוֹי, עֲצַרְתָּ הוּא-- כָּל-מְלֶאכֶת עֲבֹדָה, לֹא תַעֲשׂוּ". זה סוף פרשת המועדות, מוזכרים כאן סוכות ושמיני עצרת. ומיד אח"כ מגיע סיכום של כל פרשת המועדות: "אֵלֶּה מוֹעֲדֵי הוֹי, אֲשֶׁר-תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ. לְהַקְרִיב אִשָּׁה לַהוֹי, עֲלֶה וּמַנְחָה זֶבַח וַיִּסְכְּיֶם--דְּבַר-יוֹם בְּיוֹמוֹ. מִלְּבַד, שְׁבַת הוֹי; וּמִלְּבַד מִתְּנוּחֵיכֶם, וּמִלְּבַד כָּל-נִדְרֵיכֶם וּמִלְּבַד כָּל-נִדְבָחֵיכֶם, אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַהוֹי". ופתאום אחר הסיכום יש התחלה חדשה שמדברת על חג הסוכות: "אָף בְּחַמְשָׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי, בְּאַסְפְּקֶם אֶת-תְּבוּאֹת הָאָרֶץ, תַּחֲגוּ אֶת-חַג-הוֹי, שִׁבְעַת יָמִים; בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שְׁבַתוֹן, וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שְׁבַתוֹן".

ז. מדוע רק כאן, אחרי הסיכום של פרשת המועדות, מופיעים פתאום ארבעת המינים: "וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, פְּרִי עֵץ הַנָּדָר כַּפַּת

תְּמָרִים, וְעֵנַף עֵץ-עֵבֶת, וְעֵרְבֵי-נָחַל; וּשְׂמַחְתֶּם, לִפְנֵי הוֹי אֲלֵהֵיכֶם--שִׁבְעַת יָמִים".

ח. אחרי ארבעת המינים שוב חוזרים לחג הסוכות ולא ברור למה צריך לחזור על מצות החג עצמו: "וּקַחְתֶּם אֹתוֹ חַג לַהוֹי, שִׁבְעַת יָמִים בַּשָּׂנָה; חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם, בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי תַחֲגוּ אֹתוֹ. בַּפֶּסַח תִּשְׁבּוּ, שִׁבְעַת יָמִים; כָּל-הָאָזְרַח, בְּיִשְׂרָאֵל, יִשְׁבּוּ, בַּפֶּסַח. לְמַעַן, יֵדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם, כִּי בַסּוּכוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם; אֲנִי, הוֹי אֲלֵהֵיכֶם".

ט. מתמיה שרק כאן מופיע הטעם לחג הסוכות – "למען ידעו...".

י. עוד קשה בפשט הפסוקים שכתוב כאן: "למען ידעו דרתיכם" בפשט הכוונה לדורות הבאים – כלומר שהם ישבו בסוכות בגלל שני טעמים? בגלל שהקב"ה הוציא אותם ממצרים והושיב אותנו בסוכות, ובגלל שאני רוצה שהדורות הבאים ידעו את הדבר הזה.

יא. נקשה עוד קושיה מעניינת: בפסח אומרים "זכר ליציאת מצרים", כך גם בפרשת יציאת "למען תזכרו" ובעוד מקומות נוספים. כאן לא כתוב לשון זכרון רק לשון "למען ידעו" – לא הלשון הרגילה.

ננסה לצייר לפי המאמרים של אדה"ז מה הקב"ה רוצה שיקרה לנו בנפש בחג הסוכות ומתוך זה ננסה כדרך ראשי ישיבות להגיד תירוץ אחד לכל הקושיות – נראה אם זה יצליח. הדברים עוד לא לגמרי מסודרים בראש, נקוה שתוך כדי זה יסתדר.

סוכה וד' מינים: הקב"ה גם עוטר וגם בקשר פנימי עם האדם

דבר מפורסם בשם האר"י הקדוש שהסוכה היא כמו אור המקיף לאדם – כמו שזה גם נראה

בגשמיות – מחבק אותנו כמו שכתוב "כצנה רצון תעטרנו" שרצון הקב"ה עוטף ומגן את האדם מכל צידיו כמו מגן-צנה. האר"י כותב ש"שתיים כהלכתן ושלישית אפילו טפח" זה כביכול רומז לידו של הקב"ה שמחבכת עם שתי החלקים של הזרוע בצירוף הטפח של כף היד. בזוהר כתוב שבישיבת הסוכה יושבים ב"צלא דמהימנותא".

ביום כיפור התחושה היא שיש גם את איך שהקב"ה מסתכל ומתייחס אלי – הוא מכפר ו"מקבל אותי" כמו שאומרים היום. הוא אומר "כי ביום הזה יכפר עליכם" הוא מקבל אותי כמו שאני, זה חידוש שמהדהד לנו כל השנה, שהקב"ה מכפר, סולח – וממילא מרגישים שאפשר להיות בתקשורת, יש ביטחון שהקב"ה מקבל אותנו.

בסוכות המציאות שלנו נהיית מורכבת. המציאות שלנו בתפילה מורכבת בדרך כלל משני חלקים. חלק אחד הוא שכשאני בא להתפלל אני חושב שמצד הקב"ה הכל אלקות. הרבה פעמים קשה לבוא להתפלל. אחד הקשיים שיש בלהתפלל זה שהקב"ה יודע הכל. נגיד את זה בעוד צורה: לא רק שהוא יודע הכל, כיון שהוא מקיף אותי מלמעלה אין לי כל כך עם מי לדבר. כמו שהרבה פעמים הילדים לא מדברים עם ההורים כי לדבר איתם אומר שאני לא קיים, אין לי את העצמיות שלי, אני רוצה להרגיש זכות קיום מצד עצמי. אם אני צריך לדבר עם ההורים זה בעצם לתת המון ביטוי לתלות שלי בהם וזה אומר שאני לא מסתדר לבר, כאילו עוד לא נולדתי – ע"ד מאמר חז"ל "נח לו שנהפכה לו שלייתי על פניו". בחז"ל זה כתוב על מי שלא מקיים מצוות, לומד שלא על מנת לעשות, הוא כאילו עוד לא קיים – בשביל מה נולדת? היית צריך להשאר רק בתיאוריה. אם אני מדבר עם ההורים אני מביע תלות, מה שאני בלוע בתוכם וכאילו עוד לא נולדתי. לכן יש קושי גדול לדבר עם ההורים.

אמרנו את זה במשל, המשל הזה נוגע לנו, מצטייר לנו טוב, בין אם על עצמי ובין אם על אחרים – כל אחד יבחר. לא פחות מהמשל זה נכון גם בנמשל – כשבאים לדבר עם הקב"ה מרגישים

על ד' מינים כתוב שהם כדי שהאור יהיה נוגע, שתהיה התלבשות בפנימיות ולא רק אור מקיף – שהקשר עם הקב"ה יהיה פנימי.

כלומר שאם נגיד את הציור בפשטות – יש איך שהקב"ה עוטף את האדם ויש איך שאני יכול להיות קשור אליו בקשר פנימי, לדבר איתו. אפשר להביא לזה דוגמה פשוטה ממערכת יחסים של הורים וילדים: העיקר בקשר הוא מה שהורים מקיפים את הילדים. יש פעמים רבות שהילדים וההורים לא מדברים הרבה אחד עם השני – לפעמים צריך הרבה תפילות שזה ישתנה, אבל הרבה פעמים זה בסדר, זה חלק מצורת היחס, הם דור קודם מלמעלה, מקיפים את הילד, והילד גדל בתוכם כמו שהעובר גדל בתוך רחם האם – יש דימוי כזה על הסוכה שאנחנו כמו עובר והנענועים הם כמו תנועות העובר, שיש משהו חי בפנים בתוך המקיף. בתחילת ההריון החיות רק אצל האמא. עם הזמן העובר מתפתח וחלק מהחיות נכנסת בתוכו ואז יש חיות גם של האם שמקיפה אותו וגם שלו.

הביטוי לזה בעבודת ה' היום-יומית

אם נצייר את זה בעבודה בצורה עוד יותר מופשטת אבל משהו שאנחנו פוגשים ביום יום, שכמו שראש השנה ויום הכיפורים נותנים לנו השראה לעבודת ה' למשך כל השנה כך גם חג הסוכות. מה שלומדים מסוכות הוא משהו קרוב יותר מבחינה מסוימת. ראש השנה הוא צעקה

את זה אנחנו לא רוצים. אנחנו רוצים ש"טרם נקרא עננו" לפני שאנחנו קוראים אתה תענה, שנרגיש שאתה רוצה לדאוג לנו בלי קשר למה שאנחנו מתפללים. בשביל מה היתה כל התפילה? הוא הסתיר את הפנים שלו כדי שנתפלל ונדע שהכל מגיע ממנו, שהרי אם לא היינו מתפללים והוא היה עושה את הכל אז לא היינו שמים לב שיש את הקב"ה. "טרם נקרא עננו" זה שאנחנו אז למה התפללנו? כי הסתרת פניך כדי שנתפלל כדי שנרגיש שהכל מגיע ממך – זה הסדר כאן.

לפי זה נגיד אותו דבר לגבי סוכה. כשאני בא להתפלל, אם אני מרגיש שיש רק סוכה זה כמו להגיד שיש הקב"ה שמגן וסוכך עלי מאוד ואין לי סיבה למה להתפלל. בא הקב"ה ואומר שלא מספיק שתהיה סוכה – צריך עוד משהו. צריך שיהיה גם נענועים. הנענועים הם מה שאתם רוצים שזה יהיה נוגע וקשור למה שאתם מתפללים.

נגיד את זה פשוט יותר: כשאני מדבר עם בן אדם יש לי במקביל בראש שתי מחשבות, אחת כנגד הסוכה ואחת כנגד הלולב. כנגד הסוכה זה המחשבה מה הוא חושב כשאני מדבר. המחשבה כנגד הלולב היא מה אני רוצה לעורר ולגרום כשאני מדבר. אלו שתי מחשבות שכל שיחה עם אדם אחר תלויה בשתייהן, אי אפשר לדבר עם בן אדם רק עם אחת מהן. אם אני מדבר עם מישהו ולא מעניין אותי מה הוא חושב זו תקשורת לא סבירה. כדי לתקשר עם בן אדם אני צריך לחשוב איך הוא מצייר אותי ואיך הוא יצייר את מה שאני אגיד וכל זה איך שהוא מסתכל עלי.

כך בסוכות הסוכה היא איך ה' מכיל אותי בתוכו כביכול: הצילא דמהימנותא של הסוכה זה איך אני יושב בתוכו כביכול. הקב"ה רוצה שאני אחשוב שהוא חושב עלי, שהוא נתון בי, חופף עלי. אבל כל זה רק מחשבה אחת. אם אני חושב רק איך

שקשה לדבר איתו. אם אני מדבר אני בעצם אומר שהכל תלוי בו, הכל הוא, אין לי מציאות בכלל. מה זה כל המציאות? הכל הוא יעשה ויפעל, ואם כך שיעשה מה שהוא רוצה גם בלי התפילה שלי. הרבה פעמים כשמתפללים אומרים שאי אפשר שהכל הוא יעשה, צריך גם להתפלל. אבל אז אתה שואל אולי אני אתפלל כמו משה רבינו על מרים "אל נא רפא נא לה" קצר ולעניין. אפילו המלים האלו קצת מיותרות כי כאמור הקב"ה יודע שהיא חולה. אולי אני אפילו אתפלל שאני לא אצטרך להתפלל?

[בתפילת עננו אומרים "טרם יקראו ואני אענה"] נעבור על תפלת "עננו" ונסביר: "עַנְנוּ יְיָ עַנְנוּ בְּיָוֵם צוֹם תַּעֲנִיתֵנוּ כִּי בָצָרָה גְדוֹלָה אָנֹכְנוּ. אֵל תִּפְןָ אֶל רְשָׁעֵנוּ" – כלומר תתעלם מהחטאים שלנו. "וְאַל תִּסְתֵּר פְּנֵיךָ מִמֶּנּוּ" – לא רק שלא תראה את הרע, אלא אנחנו רוצים גם שמצד שני כן תתייחס אלינו. "וְאַל תִּתְעַלֵּם מִתְחִינָתֵנוּ" – תקשיב למה שמבקשים. "הֲיִהְיֶה נָא קְרוֹב לְשׁוֹעֲתֵנוּ" – אחרי כל זה תעשה שזה יהיה נוגע לך, תקרב את עצמך למה שאנחנו צועקים. "יְהִי נָא תְּסֻדָּה לְנַחֲמָנוּ" – תפעל כדי לתקן את הדבר הרצוי במציאות. אחרי כל התהליך המסודר הזה אומרים: "טָרַם נִקְרָא אֱלֹהֵיךָ עַנְנוּ" – חוץ מהקושיה עצמה מיניה וביה: איך אומרים לו שישמע לפני שנדבר, אם עכשיו אנחנו כבר מדברים, קשה גם להבין את הסדר כאן, מילא אם היה אומר את זה בהתחלה, כאן אומר את זה אחרי התליך שלם.

איך נסביר את זה? כשאני אומר לקב"ה שטרם נקרא עננו הכוונה היא שאני מבקש שלא תעשה בגלל הצעקה שלנו, בעצם אחרי כל הדברים האלו אנחנו רוצים לראות שאתה רצית לעזור לנו לא בגלל הצעקה. אם אני צריך לצעוק ורק אחרי הצעקה אתה נותן לי אז התחושה שלי היא שאין לך כח שאני אמשיך להתפלל אז אתה סותם לי את הפה ונותן לי מה שאני רוצה "קח ושתוק", זה העיקר.

עצמי. כשאני פונה למישהו אני מביע משהו בתוכי. המחשבה הזו קשורה לנענועים של ד' המינים. הנענועים האלו הם תוקף שיש לי שלמרות שאני יודע איך אתה כביכול תגיב אני בכל אופן אומר מה שאני אמור להגיד³. אחרת הרחם כביכול חונקת את העובר.⁴

[שאלה: מה החילוק בין יום כיפור לסוכות?] יום כיפור הוא פניה, אבל עדיין אין הקפה. הקפה פירושה שהוא לא סתם פונה, הוא כביכול מעצב את עצמו לפי מה שאני, הוא מקיף

מורכב. אתה לא יכול להגיד שיש הקב"ה וזהו. אתה תיתקע במשהו מכווץ, לא מפותח, ולא תוכל להתפלל. בסוף בשביל להתפלל צריך לייצר משהו מאד מורכב. [אבל הכל בנוי על זה שהוא רוצה שיהיה קשר] נכון, אבל זה מורכב.

לא אמרתי כאן דברים מורכבים – הכל דברים פשוטים. אבל הציור שכל זה נמצא בסוכה זה עניין שלם – זה שיעור שלם... כשאתה בא להתפלל הכל נמצא בפנים, אבל בגלל שזה מחולק להרבה חלקים ואצלך זה מכווץ, אתה אומר בסדר, החלקים כביכול מתקזזים זה עם זה. זה שיש הקב"ה עושה שאני לא צריך להתפלל. זה שהוא מסתיר את עצמו גם עושה שאני לא צריך להתפלל. זה שיש את שניהם זה שתי סיבות למה לא להתפלל. למה אני מתפלל? כי צריך להתפלל. בפנים אני אומר שיש בזה הגיון, כנראה זה לא סיבות למה לא להתפלל. אם אני בא ופוחח את כל הפרטים שבזה אני פתאום מצליח להתפלל. אחד לא מצליח לדבר עם ההורים. אתה מסביר לו את זה הוא פתאום מצליח. מה קרה? הוא לא ידע קודם שהם גם אוהבים וגם רוצים שהוא יהיה עצמאי? הוא יודע הכל, אבל בגלל שזה מכווץ הוא לא מצליח לדבר. כל זה היה לימוד זכות למה היה כדאי להגיד את השיעור הזה...

השני חושב עלי ואין לי מה להגיד לו – זה ישאר רק עם המחשבה שלו וזהו. זה קורה לנו הרבה פעמים, כמו מה שאמרנו על ההורים, אני יודע מה הם חושבים עלי, אני יודע מה הם יגידו על ענייני פלוני, תן לי להמשיך הלאה בחיים. ככה גם הרבה פעמים ביחס לאחרים, אני יודע לחשוב מה הם יגידו, כבר ניהלנו את השיחה הזו, כל שיחה נוספת מיותרת – אין לי בשביל מה ללכת לדבר. לכן כדי לדבר צריך שני דברים, לצייר מה הוא אומר ומצד שני שאני פונה אליו, מחליט לדבר איתו. לדבר איתו זה קצת כמו לזעזע-לנענע אותו. אני קצת מזעזע גם את

³ [מה העניין של ארבעת המינים דווקא, זה עניין סגולי?] הצמחים של ד' מינים הם צמחים שקשורים לכל הגידול של השנה הבאה. הצמח רוצה מים ואני מזדהה עם הצורך הזה ומביע אותו. למרות שמה שאני צריך זה תבואה (ראה לקמן בעניין ניסוך המים) אני מביע את זה דווקא על ידי דברים אחרים שהעיקר בהם זה צורות שונות של איך המים מגדלים (בקצרה: האתרוג גדל על כל מים, הערבה גדלה על נחל, הדקל גדל במקום צחיח פתאום צומח וכך הוא עצמו, נשאר רק ההדס שהסברנו כמ"א ואכמ"ל).

⁴ [האם זו הבעיה של האדם? שהוא מרגיש שהקב"ה בולע אותו ואין לו שום מקום? הלוואי אם אתה לא בא להתפלל אין בעיה כזו, אבל אז אתה כמו גוי. אם אתה בא להתפלל, אתה רוצה להיות יהודי, אתה נתקל במחסום. אתה אומר לעצמך שממה נפשך – אם יש הקב"ה בשביל מה צריך, ואם אין מה אני עושה פה? [אני רוצה קשר ולכן אני מדבר, אני מצייר את העניין הזה שנקרא הקב"ה] זה קל לבוא להתפלל? [לא, אני צריך לייצר עניין שלם] אתה צריך לייצר וזה קשה. כשאתה מייצר אתה אומר שאם אני מייצר אני צריך לייצר משהו מורכב. אם הייתי מייצר הקב"ה שלא נותן לי מקום גם לא הייתי יכול להתפלל. אני צריך לייצר שיש הקב"ה וזה לא זה וזהו – יש הקב"ה ואני יכול שלא יהיה וקצת כן יהיה, שיתן לי מקום וכו' זה

אפשר לומר שצריך להיות גם במלחמה "חרב גאווה" – "שעת צלותא שעת קרבא" האויב הוא כאילו הקב"ה, שמרוב שהוא אוהב הוא נהיה כמו אויב, מרוב שהוא אוהב אותי לא נשאר לי מקום. אני צריך המון תוקף כדי להתפלל. בשביל זה צריך להיות יהודי – לגוי אין אומץ. הקב"ה מייצר חלל בסוכה כדי שיהיה לנו מקום לנענע את עצמנו.⁵

כל ההקדמה הזו היתה כדי שאחרי הציור יהיה לנו קל יותר לתרץ את כל הקושיות שהקשנו קודם. נעשה לחיים וניגון ואחר כך נתרץ.

הסבר מהלך הפסוקים

נגיע כעת אל התירוץ. נחזור לפסוקים: אז קודם כל בסיום פרשת המועדות, אחרי שמדבר על כל החגים הוא מדבר גם על חג הסוכות (שזה החג האחרון מפסח): **"דְּבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לֵאמֹר, בְּחַמְשָׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה, חַג הַסֻּכּוֹת שִׁבְעַת יָמִים, לְהוֹי"...** כלומר מצד הקב"ה מה זה החג הזה? "סוכות שבעת ימים לה" הוא מקיף וסוכך עלינו. החג הזה הוא גם סיכום של כל המועדות, הוא נקרא "חג האסיף", אנחנו אוספים את התבואה והקב"ה אוסף אותנו "קדש ישראל לה" ראשית תבואתו" – אנחנו תבואתו. בתרומה אפשר לתת הרבה מאד, רק להשאיר קצת גויים כדי שיהיה ברור שזה "ראשית"⁶ – הקב"ה אוסף הרבה ומשאיר קצת תבואה.

אם מסתכלים ככה בזה נגמרים כל החגים, גם שלשת הרגלים וגם הסדר של חגי תשרי ר"ה-יו"כ-סוכות – הקב"ה אוסף אותנו לגמרי אליו. הקב"ה אומר מבחינתי זה נגמר הכל בסדר – הוצאתי אתכם ממצרים בפסח, נתתי לכם תורה מלמעלה בשבועות, אחרי זה יש גם את עבודת

אותי. אם אני נתון בלהקיף אותך אני מתאים את עצמי קצת לצורה שלך. הקב"ה בסוכה כביכול מתעגל סביבנו, הופך להיות המקיף שלנו, זה ירידה עוד יותר למטה – אבל הוא משאיר מקום למציאות שלנו, אחרת נחנק בתוך הסוכה.

בשמיני עצרת זה מה שהקב"ה ממש נהנה מכל התפילה ומערכת היחסים שהיתה כאן – יש תענוג וכיף בכל המבנה. כל זה הוא הציור של חג הסוכות.

כל פעם שאני בא להתפלל, אם אני מצייר את סוכות טוב, אם החג הזה נחרט לי טוב בראש, כל תפילה היא בעצם בהשראת המבנה הזה. כל תפילה היא בהשראת ראש השנה – זעקה פנימית, בהשראת יום כיפור – מה שהקב"ה מקבל אותי, ובהשראת סוכות – מה שאני חושב איך ה' חושב עלי ויחד עם זה נותן לי מקום לדבר.

נגיד עוד ווארט חשוב בעניין הזה: חז"ל אומרים שהברכה על הלולב היא בגלל שהוא הגבוה מכולם. לכאורה זה תמוה, שהרי כשרוצים להגיד למה נתנה תורה על הר סיני אומרים שהוא הנמוך ביותר, א"כ להגיד שהגבוה ביותר הוא סיבה לברכה זה דין מחודש. לכאורה היה צריך לברך על הנמוך ביותר, על הערבה.

באמת זה החילוק בין היום הראשון ליום האחרון. היום הראשון הוא נטילת הלולב וביום האחרון הוא יום הערבה, שחובטים את הערבה. המעבר ביניהם הוא מה שאנחנו מדברים עליו, שיש לי סוכה ואני צריך תוקף גדול כדי לדבר. כשאני בא להתפלל לפני הקב"ה ואני צריך להגיד לקב"ה שיש לי מה להגיד לו צריך להיות עם הרבה גאווה. כמעט

⁶ עפ"י מה שדרשו חז"ל (פסחים לג:): "ראשית – ששייריה ניכרים".

⁵ [מה היחס בין הגוי ליהודי, ליהודי יש חרב לעשות מקום] היחס הוא כמו בין ילד לעוזרת בית. הילד נלחם בהורים והעוזרת בטלה למה שאומרים לה לעשות.

בְּשֵׁנָה: חֶקֶת עוֹלָם לְדוֹרֵיכֶם, בְּחֶדְשׁ הַשְּׂבִיעִי תִּחְגְּוּ אֹתוֹ. [בוה מתורצות שאלות ו' ז']

אחר כך הוא חוזר ואומר שוב את חג הסוכות: **”בְּסֻפֹּת תִּשְׁבּוּ, שְׁבַעַת יָמִים; כָּל-הָאָזְרָח, בְּיִשְׂרָאֵל, יֵשְׁבוּ, בְּסֻפֹּת. לְמַעַן, יִדְעוּ דוֹרֵיכֶם, פִּי כִסְפֹת הַוַּשְׁבָּתִי אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּהוֹצִיאִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: אֲנִי, הוִי' אֱלֹהֵיכֶם.** [שאלנו על כך עוד ארבעה שאלות, ח-יא, לפני שנענה עליהם נתייחס לשאלות הראשונות].

על מה החגיגה?

בהתחלה אמרנו שיש קושיה גדולה שמעיבה (גם לשון עב הענן) כמו ענן על כל הסוכה, לא ברור על מה חוגגים וכמו שאמרנו התנאים חולקים מה בכלל היה [שאלה ג']. ושאלנו עוד מדוע העניין של “בסוכות הושבת” כתוב רק כאן כחלק מטעם המצווה ולא בצורה של סיפור שקרה מצד עצמו [שאלה ב']. גם שאלנו על ר' עקיבא שאומר שזה משהו שאנחנו עשינו מה שייך לחגוג את זה [שאלה ד']. וגם למה כתוב “הושבת” [שאלה ה'].

הקב"ה גם מקיף וגם מזיז אותנו

הפשט הוא כזה (ואני חושב שזה ממש פשט אחרת קשה לקרוא את הפסוקים, וכאמור אני מבין מהדרושים שכך אדה"ז למד): כשאני מסתכל על פסח אני אומר ה' בא והוציא אותנו מארץ מצרים, הוא עשה את הכל ואנחנו באים ומספרים מה היה, זה נקרא “זכר ליציאת מצרים”. אבל כשאנחנו רוצים לחגוג את חג הסוכות אומר הקב"ה “אני רוצה שכל מה שאני פועל בסופו של דבר יגרום שאתם תוכלו לפעול”. אדה"ז מסביר ש“הושבת” הכוונה שזה מתיישב אצלך, זה לא רק

התפילה מלמטה בראש השנה וביום הכיפורים – עבודה של צדיקים ועבודה של בעלי תשובה (איך שלא נסתכל על זה זו עבודה מלמטה למעלה יותר) – עכשיו אני אוסף אתכם אלי, היה נחמד מפסח עד יוה"כ, עשינו מלא מלא, קצרתי את התבואה והכנסתי אותה אלי – עכשיו אתם אצלי ומה שנשאר זה רק לשמות. אז מסכם ואומר **”אֵלֶּה מוֹצְרֵי הוִי' אֲשֶׁר-תִּקְרְאוּ אֹתָם...”**.

ואחרי שהוא מסיים את כל המועדות, אז הוא אומר “רגע רגע, שכחתי פה משהו”, הוא אומר “אך”, את מה הוא שכח באמת? כביכול הוא שכח אותנו, מרוב שהוא התלהב עלינו הוא כאילו בולע אותנו בתוכו לגמרי ואין לנו שום קיום, פתאום נעלמנו, מיד הוא אומר “רגע רגע” זה לא טוב”. **”אֵךְ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׂבִיעִי, בְּאֶסְפֶּכֶס אֶת-תְּבוּאֹת הָאָרֶץ, תִּחְגְּוּ אֶת-חַג-הוִי', שְׁבַעַת יָמִים; בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שְׁבֹתוֹן, וּבַיּוֹם הַשְּׂמִינִי שְׁבֹתוֹן.”**

כזוה מתחיל מצדנו אז לא מתחילים מחג הסוכות אלא מתחילים מארבעת המינים – **”וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, פְּרִי עֵץ תְּנַדֵּר כַּפֹּת תְּמָרִים, וְעֵנַף עֵץ-עֵבֹת, וְעֶרְבֵי-נַחַל”**. הקב"ה רוצה שניקח את עצמנו ונזיז את עצמנו, יש לנו חיות פה רוצים להזיז משהו. גם לכן כאן כתוב “ולקחתם לכם” בעוד שקודם היה כתוב “חג הסוכות לה”, כאן צריך שזה יהיה קשור לכם ולא אלי, **”וּשְׂמַחְתֶּם, לְפָנַי הוִי' אֱלֹהֵיכֶם--שְׁבַעַת יָמִים”**. אני צריך שלא רק אני יאסף אתכם אלא שגם אתם תשמחו, שזה יפעיל אתכם ויעשה אתכם מלאי חיות, לא רק שאני מקיף אתכם ונותן לכן חיות אלא אני רוצה שגם לכם יהיה מלא חיות, בתוך השמחה שלי, בתוך ה”חג להויו” **”וּמִן-חֲתָם אֹתוֹ חַג לְהוִי', שְׁבַעַת יָמִים”**

אחרת, כי לקרוא את זה רק בצורה שזה סוף והתחלה מעלה הרבה קושיות.

⁷ אפשר לקרוא את הפרשיות בצורה כזו שכאן נגמרת השנה ובעצם גם מתחילה. אני קורא את זה קצת

משהו מקיף אלא זה הופך להיות משהו פנימי אצלך.

לחיות הפנימית שלנו – ואת זה בעצם הקב"ה כאילו רוצה להגיד שזה לא הוא עושה, אלא אנחנו עושים.

כלומר הקב"ה נהנה מאד בסוכות לחבק ולאהוב אותנו וזה סיום כל החגים. אבל אחר כך הוא אומר שהוא רוצה שאנחנו נעשה את זה. אנחנו לוקחים את ארבעת המינים ומאד שמחים שהקב"ה עשה סוכה, כשאנחנו שמחים שה' עשה סוכות אנחנו מייצרים את הסוכה בתוכה אנחנו חיים, לכן התורה חוזרת שוב על מצוות סוכה [שאלה ח']. זה לא שהפנימי עושה את המקיף, אלא פשוט המקיף שהקב"ה עושה הוא לגמרי מלמעלה עד שהוא אפילו לא בגדר מקיף, ועיקר הווארט הוא להגיד שאני גרמתי לזה להיות מקיף. כתוב שאנחנו לוקחים את המקיף והופכים אותו לפנימי, אנחנו לוקחים את הסוכות שלנו להיות פנימי וממילא הופכים את הסוכה של הקב"ה להיות מקיף.

אנחנו מייצרים את המקיף שבצילו אנחנו חיים. אנחנו לוקחים משהו נעלם לגמרי והופכים אותו להיות משהו שאנחנו יכולים לחיות בצילו, וזה חידוש גדול.

כשאני אומר שיש לי אמונה כמו בפסח "לכתך אחרי" הקב"ה הוציא אותנו ממצרים, פתח לנו את העיניים ואנחנו הולכים אחריו. מאד נחמד שיש פסח בו הקב"ה מוציא אותנו ממצרים, מאפילה לאור גדול, פנטסטי. אבל אחר כך צריך להתחיל את החיים מלמטה למעלה, זה מאד קשה, צריך כאילו להמציא את זה מעצמך, הקב"ה כבר לא עושה⁸ והוא רוצה שאתה תצליח לעשות את זה. שאנחנו נצליח זה מאד קשה אבל זה מה שהוא רוצה מאיתנו.

נגיד את זה בצורה פשוטה: נניח אני אומר שהקב"ה משגיח בהשגחה פרטית, השגחה פרטית זה יכול להיות גם מקיף, מה הדוגמא אצל אדה"ו למקיף בעניין הזה? "גנבא אפום מחתרתא", הגנב נמצא בצילא דמהימנותא ובטוח שה' נמצא איתו בכל מה שהוא עושה ואם הוא רק ידבר איתו אז הוא גם יכול לענות לו אז הוא מדבר איתו ומבקש ממנו שיעזור לו לגנוב, לא מפריע לו שהקב"ה לא רוצה שהוא יגנוב – בגלל שזה מקיף לגמרי מלמעלה. אם כן לא מספיק לחשוב שהקב"ה הוא הצל-מקיף שלי, אלא אני צריך לחשוב שהקב"ה נמצא גם בתוכי.

אם אבא רוצה שהילד יהיה עצמאי מה הוא צריך לעשות? יש כאן בעיה מינייה וביה – אם הוא יעשה משהו זאת אומרת שהילד תלוי במעשה של האב, אם הוא לא יעשה כלום אז איך הוא יגרום לילד להיות עצמאי? יש כאן משחק. מה הוא עושה? הוא עושה משהו שהוא מקיף וגורם לו להתחיל לזוז. אחד הדברים הראשונים שעושים לילד קטן כדי שיוחל זה לשים לו משהו קצת רחוק – מקיף – והוא צריך להתאמץ, לנענע את עצמו, בגלל שהמקיף קצת רחוק הוא מתאמץ וכך לומד להתקדם.

הקב"ה רוצה שאנחנו נזוז מעצמנו

לפי זה מה הקב"ה עושה? הוא עושה שיהיה לנו גם מקיף וגם שזה יפעיל ויזיז אותנו. לא רק שהוא יאסוף אותנו אלא גם שאנחנו נצליח להיות כמוהו – לזוז. הדבר הזה שהקב"ה רוצה שאנחנו נזוז זה קשור לשמחה לפני ה', ללולב,

⁸ כמו אצל בעלי תשובה הרבה פעמים יש אורות ואחרי זמן מה זה נכבה, או שהוא מסתכל על אחד שנולד דתי ולא רואה אורות גבוהים.

לא כתוב בתורה אבל הוא עיקר מה שקורה בסוכות – ניסוך המים. סוכות עוד הקב"ה אמר משהו, למרות שזה נאמר בצורה שונה מכל שאר החגים. אבל מה שעוד יותר מוזר זה משהו שבכלל לא כתוב בתורה, אין עניין כזה. רק איזה רמז לא ברור בחז"ל שהם בחרו כמה אותיות מיוחדות ועשו מהם רמז של מי"ם והחליטו שזה עיקר היהדות, עיקר השמחה, מזה עושים את העיקר – המים שלא כתובים בכלל.

מאיפה זה הגיע באופן פשוט? נגיד את זה כאילו בצורה היסטורית, כחלק מחג האסיף. למה חוגגים את המים? מחפשים שיהיה גשם. אם נגיד את בצורה הכי מצחיקה – היו כאן הרבה איכרים, היה להם אמונה בה', בחג הסוכות היתה להם הזדמנות להיות בבית המקדש, הולך להיות חורף והיו מודאגים מאד מה יהיה – לכן בחרו לעשות ניסוך המים כתפילה על הגשם.

אפשר להגיד שזה חג שהוא המעבר ממצרים לארץ ישראל¹¹. במצרים היה יאור לא היו צריכים את הקב"ה. בארץ ישראל "למטר השמים תשתה מים". עד כדי כך חריף שהמפרשים שואלים על הפסוקים בהפטרה שקראנו שלא ירד גשם במצרים – מה הבעיה הרי יש להם נילוס? לא צריכים כלום. הגענו לארץ ישראל, כאן אנחנו מייצרים את המקיף – זה הגדר של ארץ ישראל.

ארץ ישראל פירושה שהקב"ה רוצה שתהיה אתערותא דלתתא ורק אחר כך תהיה אתערותא דלעילא – זה משהו כללי. לכן צריך בארץ ישראל במיוחד להזהר מ"כחי ועצם ידי".

שה' עשה. אם אתה מצליח לעשות כזה דבר שאתה מייצר את זה שאתה מאמין בקב"ה וחי בתוך זה, זה מופלא מאד.

¹¹ [הערת העורך: ובוה הדברים מתאימים לשיטת השם משמואל שהובאה בהתחלה].

"למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל" פירושו שכל פעם נצליח לראות שאנחנו מצליחים לייצר את האמונה שיש לנו [ובוה מתורצת שאלה ט' ו-יא, וראה גם בחלקו השני של השיעור]. כאילו המקיף כאן הוא משהו מאד מיוחד. איך אני יודע שהמקיף שהוא צל האמונה הוא לגמרי מעשה ידי? מהדין של "תעשה ולא מן העשוי", אם הקב"ה עשה את האמונה הזו היא פסולה לסוכה. מי צריך לעשות את האמונה? אני צריך לעשות. אם אני עושה את זה זה אומר חידוש גדול יותר. אם אני מצליח להאמין שיש הקב"ה – מצדי זה פלא גדול יותר, שיש לי יכולת גדולה יותר, הקב"ה נתן לי כח לגרום גילוי אלקות שאני ממש יתפעל ממה שהמצאתי – חידוש מפתיע מאד. זה נקרא רוח הקדש. מה היא הרוח הקדש? שאני יכול להמציא את עצמי, להמציא את האמונה שבצלה אני חי. להמציא את האמונה שאני חי בה זה כאילו אני מאמין בעצמי, אומר הקב"ה "זה מה שרציתי, כי אם לא, אתה תליתי, אתה לא חי, אתה כאילו בלוע". כל המציאות היא יש מאין תלויה בקב"ה לגמרי. אבל יהודי הוא משהו אחר לגמרי. אפילו את האמונה שלו הקב"ה נתן לו כח לעשות בעצמו⁹. כמו אבא שמגדל ילד ואחר כך הוא יכול להיות אבא מעצמו ולא צריך את האבא כדי להיות אבא, כי אם הוא צריך את האבא כדי להיות אבא הוא בכלל לא אבא¹⁰ [ובוה מתורצת שאלה ד].

ניסוך המים

נגיד עוד ווארט חשוב כדי להעצים את כל המבנה כאן עוד יותר. מה הוא הדבר הנעלם אותו אנחנו רוצים להפוך להיות מקיף? זה משהו שבכלל

⁹ והארכנו על כך בשיעורים על מאמר "אמונה ובטחון".

¹⁰ [איך אני עובד את ה' – אני עצמאי או שה' עושה הכל?] אתה עושה הכל ומיד אתה מחשבן שאם אני עשיתי והרי זה לא בכוחי זה חייב להיות משהו מופלא

להחליט, לחשוב בדעתנו, מה קרה פה, שאנחנו זוננו, גם העננים הם כביכול החלטה שלנו לשים לב שהיו עננים. בפרשת בשלח כתוב (שמות יג, כ-כב) "וַיִּסְעוּ מִסְפַּת בְּיַחְזְנוּ בְּאֶתֶם בְּקֶצֶה הַמִּדְבָּר: וַהוֹי הַלֶּךְ לַפְּנֵיהֶם יוֹמָם בְּעָמוּד עָנָן לְנֹחַתָם הַדֶּרֶךְ וְלַיְלָה בְּעָמוּד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם לְלֶכֶת לְיוֹמָם וְלַיְלָה: לֹא יָמִישׁ עָמוּד הַיְעָנָן יוֹמָם וְעָמוּד הָאֵשׁ לַיְלָה לַפְּנֵי הָעָם", ובוודאי שמ"ש "והוי' הולך לפניו יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך" זה לא נאמר על החנייה באיתם, שהרי אז הם חנו ולא נסעו, אלא נראה שזה נאמר באופן כללי על כל המסעות מההתחלה (וכבר עמד בזה הפנ"י בשבת כג:), ולדברינו מובן מדוע זה כתוב דווקא אחרי שהם היו בסוכות¹², שלפני שהם עשו לעצמם סוכות העננים לא היו אפילו בגדר מקיף והם בכלל לא שמו לב אליהם.

אם בני ישראל עשו בעצמם את הסוכות אז מה הכוונה "בסוכות הושבתי"? [שאלה ה'] אפשר להגיד שהכוונה שה' ציווה אותם "בסוכות תשבו" ועל זה הוא אומר "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי", אך קשה להגיד כך, כי הציווי "בסוכות תשבו" נאמר גם לדורות הבאים ולא רק "בהוציאי אותם מארץ מצרים". ונראה שאחרי שהיה להם ענני כבוד (וליתר דיוק אחרי שהם היו קרובים ומקיפים אותם) הם כבר לא היו צריכים לעשות לעצמם סוכות, עד שהקב"ה בא ואמר להם "בסוכות תשבו", שאז הוא בעצם אמר שהוא רוצה שאנחנו אלה שנעשה את הסוכות, כמו שהיה קודם, וזה ציווי גם לדורות הבאים שיעשו את הסוכות כמו שעשו קודם. ולפנ"י מה שכתוב "כי בסוכות הושבתי" הכוונה שהקב"ה עשה ענני כבוד¹³ והוא

בפרשת והיה אם שמוע אומרים "ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש", אדה"ז אומר שהאדם הוא זה שכביכול אומר "ונתתי", כל קיום המצוות, כל המציאות הרוחנית, הכל תלוי בנו. כלומר שענני הכבוד שדיבר עליהם ר' אליעזר הם באמת עננים מלמעלה, אבל כאן אנחנו אלו שעושים את העננים, זה בכלל לא כתוב בתורה. הקב"ה לא אומר שזה קיים, הוא אומר שאנחנו צריכים ליצור את המקיף. השמים חלולים, אין עננים, ומההעלם הגמור אנחנו צריכים ליצור מקיף. זה "ונתתי מטר ארצכם". ממילא עכשיו אפשר להבין שניסוך המים הוא הפנימיות גם של הסוכה.

מי עשה את הסוכות

לפי זה אפשר להסביר מדוע התורה לא מספרת קודם כל שה' הושיב את בני ישראל בסוכות ורק אחרי זה מצווה אותנו לישוב בסוכות [שאלה ב']. אם זה היה כתוב בתורה בתור סיפור זה כאילו היה יוצא שהקב"ה עשה את זה ולא אנחנו. אך הקב"ה לא רוצה להגיד לנו שהוא עשה את זה, הוא באמת רצה שזה יהיה אנחנו.

ניתן לזה דוגמא: אם אמא דואגת לילד, מאכילה, מלבישה, עושה הכל בשבילו – הכל בסדר. אם היא רוצה להזיז אותו היא לא אומרת אח"כ "הזזתי אותו" – כי זה לא מה שהיא רצתה להגיד, היא רוצה להגיד שהוא זז. כשהוא זז היא תגיד "טוב מאד שזזת – רצייתי שתזוז, אני שמחה שהצלחתי שתזוז מעצמך".

כך הקב"ה מצווה אותנו לבנות סוכות ולהגיד שהוא הושיב אותנו, אז אנחנו צריכים

¹³ [א"ה: ובוזה מובן מדוע רש"י על הפסוק שם פירש שהכוונה לענני הכבוד, וכמו שהעיר שם הרא"ם "מפני שמלת 'הושבתי' מורה על פועל אלקי, שהן ענני

¹² בני ישראל הגיעו לסוכות ביום ט"ו בניסן (כמו שמשמע בפסוקים פרשת בא, שמות יב לו), ושם הם אכלו את הבצק שלא הספיק להחמיץ. כלומר מיד כשהם אכלו את ה"מיקלא דמהמנותא" והלכו באמונה אחרי ה', הם עשו "צילא דמהימנותא" שבא מכוחם.

רצה שבעקבות כך נעשה סוכות ממש [בכך מתורצת שאלה י].

ענני כבוד או סוכות ממש

יוצא אם כן שאין בעצם מחלוקת במציאות בין ר' אליעזר לר' עקיבא, כולם מודים שהקב"ה עשה ענני כבוד, וכן כולם מודים שהם עשו להם סוכות ממש. והציווי לשבת בסוכות קשור גם לעננים וגם לסוכות שכאמור קשורות לעננים. אלא המחלוקת ביניהם היא מה העיקר. ר' אליעזר סובר שהעיקר זה מה שהקב"ה עושה, כך הוא סובר באופן כללי גם בלימוד התורה, שגם כשאני מיישב את התורה בתוכי העיקר זה איך שהקב"ה עושה את הכל (כמו שאנחנו מסבירים בכ"מ לגבי המחלוקת בינו לבין ר' יהושע). אבל לדעת ר' עקיבא (ששיטתו בלימוד היתה קשורה בעיקר לר' יהושע) העיקר זה שאחר כך אני עושה סוכה, הם עשו סוכה כדי שלא יהיה רק ענני כבוד מהשמיים אלא גם סוכות שלהם.¹⁴ [בכך מיושבת שאלה ג]

התאריך של סוכות

לפי כל זה נגיד ש-ט"ו קשור לחג האסיף ועוד יותר מזה לחג העננים [וזוה תירוץ לשאלה א']. יש את ענני הכבוד כמו שהיה במדבר ויש את העננים שאנחנו עושים, אנחנו מייצרים עננים.

הכבוד, לא על פועל אנושי, דאם כן: כי בסוכות ישבו אבותיכם בהוציא אותם מארץ מצרים, מבעי ליה".¹⁴ [הערת העורך: במכילתא פרשת בא עה"פ (שמות יב, לז) "ויסעו בני ישראל מרעמסס סוכותה" (מסכתא דפסחא פרשה יד) "סוכות ממש היו דתיב ויעקב נסע סוכתה (בראשית לג יז) דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים אין סוכות אלא מקום שנאמר ויסעו מסוכות ויחנו באיתם (במדבר לג ו) מה איתם מקום אף סוכות מקום. רבי עקיבא אומר אין סוכות אלא ענני כבוד", ובתורת כהנים פרשת אמור עה"פ "בסוכות תשבו... כי בסוכות הושבתי" (פרשה יב) כתוב "רבי אליעזר אומר סוכות ממש היו, רבי עקיבא אומר בסוכות ענני כבוד היו", ובגמרא בסוכה (יא:) כתוב "דתניא: כי בסוכות הושבתי את בני ישראל - ענני כבוד היו, דברי רבי

אנחנו מייצרים סוכה ואנחנו רוצים להגיד לקב"ה שאנחנו רוצים שיהיו עננים. ניסוך המים הוא להגיד שאנחנו רוצים גם את הגשם שיוור מהעננים. הקב"ה בא גם בדמות של מקיף - ענן, וגם בדמות של פנימי - גשם. במובן הזה זה לא קשור ממש לתאריך אלא בעיקר לתקופה. הפשט הוא שהאד עולה מן הארץ בראש השנה ובסוף הוא הופך להיות ענן של הסוכה.

ב. כי לה' המלוכה

ומושל בגויים

בסוכות הגויים עושים עניין מהדין ולא בראש השנה

הזכרנו מה שכתוב שהגויים צריכים לבוא לירושלים לחוג את חג הסוכות ומי שלא בא "לא עליהם יהיה הגשם". לגבי ראש השנה כתוב בפירוש שגם הגויים נדונים, "כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון", "ועל המדינות בו יאמר...", אך על סוכות לא מצאנו משהו כזה. זה יוצא מזור, שבראש השנה, שכתוב בתורה שבע"פ שהגויים נידונים, לא מצאנו שאומרים להם לעשות משהו מסויים, אע"פ שהייתי מצפה שאולי יגידו להם

אליעזר. רבי עקיבא אומר סוכות ממש עשו להם". ולפי דברינו אולי ניתן לחבר בין המקורות ולומר שלר' עקיבא חשוב להדגיש שעד הציווי הכל היה חלק מענני הכבוד שה' עטף את עם ישראל, והציווי בא שיעשו סוכות ממש (ומה שכתוב "סוכות ממש עשו" הכוונה למה שהם קיימו את הציווי "בסוכות תשבו"), וממילא הסוכה בפועל לא צריכה להיות דומה ל"אד יעלה מן הארץ" אלא היא צריכה להיות דומה ל"גרנך ויקבך" או לבניין ביהמ"ק השני כמבואר בגמרא שם. אך לר' אליעזר חשוב להדגיש שעד עכשיו כשהם עשו סוכות זה היה בסופו של דבר "סוכות ממש" וכשהקב"ה מצווה לעשות סוכות הוא רוצה שהם יהיו כמו ענני הכבוד שלו וממילא הוא לומד מכך להלכה שהסוכה צריכה להיות דומה ל"אד יעלה מן הארץ".

כבר נמשך ללמטה, זה כבר לא חופשי כמו בר"ה, הקב"ה כבר מתחיל להיות יותר ממשי, להתגשם ולרדת יותר ויותר לתוך המציאות, הוא כבר לא לגמרי בחירי, ואת זה הגויים כבר יכולים להתחיל להרגיש.

כשהוא נמשך ללמטה אנחנו מרגישים שהוא מחבק אותנו עם הזרוע שלו, אבל הגויים מרגישים ש"זורעו מושלה לו", הם צריכים להחליט איפה הם, אם מישוהו מושל עלי בעל כרחי יש לי שתי אפשרויות: אני יכול להתנגד ולחטוף מכה ואני יכול לא להתנגד ויהיה בסדר. אז הגויים צריכים להחליט האם הם מתכים שהמכה תגיע אליהם או שהם מוכנים להיות תחת זרועו. אם הם מגיעים לירושלים אז אתם נצמדים לזרוע שלו אז לא קורה להם כלום, אך אם הם נשארים רחוק אז הם חוטפים. נקוה שנראה את זה בעינינו – וכבר ראינו. לפי זה מה שהגויים מתמעטים פירושו שהקב"ה אומר להם "תורידו את הראש" "תזהרו ממני", והם מתקפלים, היום קצת נראה שהם מפחדים יותר – ב"ה. לראות אותם מפוחדים מפחד ה' זה נקרא ממשלה בגויים.

גם גויים יכולים להצטרף בראש השנה

אחרי שהסברנו קצת איך ה' ביחס לגויים נגיד עוד ווארט אחד: ברור שאם יש גוי שמחליט בראש השנה לעשות תשובה אין ספק שזה טוב, אחרת בשביל מה הקב"ה אומר שהוא דן אותם. רק שלא אומרים להם כלום כי זה צריך להיות ברצון – ה' מלך וזה צריך להיות ברצון. קצת כמו אותו אחד

לתקוע בשופר, ודווקא בסוכות שלא כתוב בתורה שבע"פ שהגויים נידונים, כן מפורש שכדאי להם לעשות משהו מאד מסוים – לבוא לירושלים לחוג את חג הסוכות, ואם לא יבואו יהיה להם דין "לא עליהם יהיה הגשם". יוצא כאן חידוש מעניין. יוצא שמה ש"בחג נידונים על המים" זה קשור גם לגויים¹⁵.

לה' המלוכה בר"ה, ומושל בגויים בסוכות

חשבתי משהו שאין לו שום מקור (לכל מה שאני אומר לא ברור אם יש מקור, אבל כאן זה באופן מיוחד): יש כאן משהו משעשע. בראש השנה "כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון" זאת אומרת שהם נידונים. אבל בגלל שבראש השנה הקב"ה הוא מלך אז באמת זה לא כ"כ שייך לגויים, שהרי כתוב "כי לה' המלוכה ומושל בגויים", זאת אומרת שהוא לא מולך עליהם אלא הוא רק מושל בהם, לכן בראש השנה אמנם ה' באמת דן את הגויים בתור מלך, אבל לא אומרים להם לעשות כלום כי מצידם זה שהוא מלך זה לא אומר להם כלום.

בסוכות ה' הוא לא רק מלך אלא הוא פשוט אוהב את עם ישראל מאד מאד, זה שאותנו הוא מאוד אוהב מה זה עושה כלפי הגויים? זה עושה שהוא בעצם מושל בגויים. למה? מוסבר¹⁶ שמלוכה היא ברצון וממשלה היא בכפייה, בראש השנה הכל פתוח לגמרי ואתה צריך לבחור עכשיו אם אתה רוצה את הקב"ה או לא, הקב"ה כאילו ברח ונעלם ואנחנו מנסים למשוך אותו ללמטה, זה נקרא שה' מולך ואין לגויים מגע עם זה בכלל; אך בסוכות הוא

¹⁶ נראה לקוטי תורה לראש השנה נה, ב, נו, ב ואילך. וכ"כ הגר"א (קול אליהו, פרשת וישב, עה"פ "המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו").

¹⁵ לפי זה יש לעיין האם אותו דבר גם לגבי "בפסח על התבואה ובעצרת על פירות האילן". [אפשר להסביר שבעצם רק ארץ ישראל נידונה על המים בסוכות, אלא שכל העולם שותה מתמצית ארץ ישראל (תענית י). וממילא יש מזה נפקא מינא לכולם] גם אם מסבירים כך עדיין יש לדון לפי זה מה לגבי התבואה והפירות.

אומרים עליו, זה מאוד אכפת לו – זה גורם לכך שכל הגוים נהנים להגיד דברים על היהודים וכך יוצא שכל הגוים מסתובבים סביב היהודים. למה יש כל כך הרבה החלטות באו"ם על ישראל? כי יהודים בוכים שדרום אפריקה אמרה כך וכך וגם הוא וההוא (לא מכיר מספיק את הגלובוס), כל אחד שרוצה לקבל קצת תשומת לב אז הוא אומר שהיהודים הם רוצחים, וזהו, קנה את זה בזול, וכך היהודים הופכים להיות האלה שמסובבים את כל העולם, כל מה שקורה בעולם תלוי במה שקורה פה, הבחירות בכל מיני מדינות תלויות במה שקורה פה. היהודים כאילו מתכופפים (ולפעמים זה לא בכאלו) וכך זה גורם שהם יהיו המרכז. זאת אומרת שעם ישראל הוא גם יכול להיות מאד חכם ומאוד עם עוצמה, וגם חכם במובן ההפוך, שהוא כאילו מאד חלש כביכול – ככה הסברנו בחנוכה "גיבורים ביד חלשים - שנהיים מאד מאד חלשים ואז כל הגיבורים מסתובבים סביבם.

עכשיו אנחנו רוצים להגיד משהו קצת הפוך: היום אמריקה מאוד רוצה שעם ישראל יפסיד במלחמה, הם לא מוכנים להגיד זאת אבל זה מה שהם היו רוצים שיקרה – אפילו טראמפ ככה (כאשר נגיד למה זה, יהיה קל לראות שזה גם הוא). למה הם רוצים את זה? יש כאלו שחושבים – ככה הם אומרים את זה – שפשוט הם דואגים לשלום העולם והם לא רוצים שתהיה מלחמה כלל עולמית. אם זה הסיבה אז פשוט שהם לא ילחמו ואז לא תהיה מלחמה כלל עולמית. הסיבה האמיתית היא אחרת לגמרי: שאם עם ישראל יהיה חזק הוא יהיה המעצמה הגדולה והוא ישלוט בכל עולם. בסוף הוא הופך להיות המרכז של הכל ואמריקה הופכת להיות משהו שולי וזה מה שהכי מפחיד את כולם, כולל טראמפ. איך אני יודע את זה? כי המשוגע הזה (הוא יותר טוב מהמשוגעת, אבל הוא עדיין משוגע) חושב שאם הוא לא יבחר עם ישראל יושמד. רק

ששרף את ר' חנינא בן תרדיון שבהחלטה שלו להצמד אל היהודים זכה להיות בן העולם הבא. אז גם ברור שאם יהיו גוים שיחליטו להיות כמונו באימת הדין בראש השנה ויחליטו שהם רוצים להרהר בתשובה, זה וודאי טוב. ק"ו מיוה"כ שלא כתוב ששייך לגוים ובכל זאת קוראים ספר יונה על תשובת הגוים.

מפחדים שהיהודים יהיו המעצמה

לפי זה נגיד משהו משמעותי, נשתעשע במציאות באופן כללי: אם אנחנו מסתכלים היום מה קורה בעולם, רואים שסוף סוף במקום שאנחנו נעשה את כל המאמצים כדי שהגוים הם ישלטו עלינו, אנחנו מתחילים להחליט לעשות מה שבאמת בא לנו, מה שבאמת צריך. במשך יותר מארבעים-חמשים שנה החלטנו שאנחנו צריכים לעשות מה שהגוים אומרים לנו, חשבנו שכמה שיותר לגרום שהגוים ילחצו עלינו זה יותר טוב, עבדו על זה טוב, מאד ברור שמתאמצים מאוד חזק בצורה מכוונת שהגוים ישלטו עלינו (אנחנו תמיד טענו שזה כך, והיום כבר יש הרבה אנשים שחושבים שזה כך). ועכשיו קצת מחליטים להפסיק את הטירוף הזה, כשמנסים להפסיק את הטירוף מתגלה שבעצם אנחנו המעצמה הכי חזקה, הכי גדולה, הכי מתוחכמת, והכי בעלת השפעה, יש ליהודים ראש טוב והרבה סיעתא דשמיא, בפרט כשרוצים להיות קשורים לקב"ה.

אבל אז קורה משהו מעניין, שלא ברור אם רוצים להיות המעצמה הגדולה בעולם או לא. נחזור על משהו שאמרנו בחנוכה: למה באמת היהודים כל כך מסובכים עם העולם? אחת הדרכים של היהודים לשלוט בעולם (או בלשון אחרת: להיות מרכזיים בעולם), זה שכשהגוים יוצאים נגדם הם מתכופפים ואומרים שזה באמת נוגע להם. לגוי לא אכפת מה גוי אחר אומר עליו וממילא הוא לא הופך להיות מרכזי, אך ליהודי זה מאוד נוגע מה שהגוים

בקיומנו, הוא אוהב ומחבק אותנו ורוצה שנהיה שמחים וזה מה שיש לנו להגיד.

החיבוק של ה' בסוכות נותן לנו את התוקף

נחבר את זה למה שאמרנו על חג הסוכות: חג הסוכות זה שהקב"ה מחבק ואוהב אותנו ועושה אותנו כאלו שיכולים להיות חזקים עם "חרב גאווה" עם הלולב. מה זה כל הגאווה הזאת? כל הגאווה הזו אינה גאווה על הגוים, זה לא מה שמחפשים וזה גם לא אומר משהו חשוב. מה זה הגאווה שלנו? זה הלולב, אנחנו יכולים להיות עם גאווה מאוד גדולה, הגאווה היא מול הקב"ה כמו שאמרנו, והיא זו שעושה שאנחנו מייצרים את האמונה שלנו. יש לנו תוקף ועוז להגיד שאנחנו ההצדקה של עצמנו כי כך ה' עשה שנוכל להצדיק את קיומנו, זה הצדקה שה' עשה איתנו שאנחנו יכולים להצדיק את עצמנו, אנחנו הולכים על האמונה עם הקב"ה לגמרי וזה מה שעושה אותנו חזקים ותקיפים.

בראש השנה הגויים לא רואים משהו מגושם, הם רק רואים אנשים בוכים וצועקים. בסוכות הם רואים משהו מגושם, שיש לנו תוקף ויכולת להצדיק את קיומנו. אפשר שיהיה להם יחס לזה – או להתנגד או להכנע. אם הם נכנעים יורד עליהם גשם, אם לא "זרועו מושלה לו" שתכה בו.

חיברנו בין הדרושים כדי לומר שאמנם להגיד "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה" זה אסור, אבל להגיד שהקב"ה נתן לנו את היכולת ללכת עליו בתוקף, בעוז, בלי שום פחד, שעיקר התוקף זה מולו, שאנחנו יכולים להתפלל, לבקש, הוא נוכח וגם אנחנו נוכחים. זה "למען ידעו דורותיכם" זה לא רק זיכרון, זה כמו ידיעה של "והאדם ידע את חוה אשתו". אנחנו יודעים את ה', אנחנו אומרים שאתה מציאות ואנחנו מציאות

משוגע חושב ככה, זה לא בן אדם שפוי, הוא לחוץ, על מה הוא לחוץ? הוא לחוץ מזה שעד שהוא יגיע לבחירות כבר עם ישראל יגמור את איראן והכל, וכבר לא יצטרכו אותו. הוא רב הרבה שנים להגיע לשם כדי להושיע אותנו ופתאום נסדר בלעדיו! הוא מאוד מאוד לחוץ על זה לכן הוא היה שמח אם אנחנו ניכשל והוא זה שיושיע אותנו.

צדקה או הצדקה

למה אני מאריך בכל העניין הזה? כי למה באמת הם מפחדים ולמה אנחנו באמת מפחדים מהצל של עצמנו ולא רוצים להיות מעצמה? הסיבה העיקרית היא שעם ישראל צריך תמיד הצדקה לעצם קיומו וק"ו שהוא צריך הצדקה ליחודיות שלו וק"ו בן בנו של ק"ו שהוא צריך הצדקה למה שהוא מרום ושולט על כל הגוים.

עכשיו אם אני חושב שאני ככל הגוים אני בכעיה, אין הצדקה. עם ישראל בלי הצדקה הוא מאבד את כל היכולת שלו להיות מעצמה. בלי הצדקה מרגישים בפנים חלשים לגמרי. כשבאו מהשואה ומכל הגולה הרגישו שיש איזה הצדקה לקיום. אחרי זה שנהיו חזקים אחרי מלחמת ששת הימים הרגישו שאנחנו כבר קיימים מצד עצמינו, אנחנו יכולים להחזיק את עצמנו, ברגע שהתחלנו להגיד "כוחי ועוצם ידי" שאנחנו יכולים להחזיק את עצמנו פתאום הכל התחיל להתפרק, למה? כי אין לי הצדקה למה אני עושה את כל זה, בשביל מה אני עושה שיהיה לי עם כזה. זה מה שעם ישראל הרגיש.

מה ההצדקה שלנו? ההצדקה שלנו זה רק "כי לה' המלוכה". אנחנו באים ואומרים שבאמת אין הצדקה לקיום שלנו, זה רק "לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים", ה' עשה איתנו צדקה וחסד והושיע אותנו – ואנחנו רק עסוקים בזה שהקב"ה רוצה

ואנחנו מחליטים עכשיו איזה מציאות לייצר. התוקף הזה הוא משהו שהגויים נכנעים בפניו.

תוקף האמונה הוא מוביל את המהלכים הכי חזקים במדינה

נגיד את זה עכשיו בעוד אופן: היום יש יותר התחזקות של יראי ה' בתוך עם ישראל, עד כדי כך שהמלחמה מתנהלת על ידי אנשים שהם יותר יראי שמים מפעם, ואפילו הציבור הרחב יותר נסחף אחרי יראת שמים. פעם האמונה היתה מקיף אבל באוירה שיש היום זה לא מקיף, להגיד שיש ה' זה צורה מאוד גאוותנית-לולבית (שנוכח בע"ה שיהיה לנו לב, שזה היה עם לב), זה להגיד שאנחנו מוכנים שהציבור החרדי, יראי ה', הציבור המאמין ששומר על "קלה בכחמורה" (לפחות בהצגה כלפי חוץ, זה המצע המפלגתי שלנו שכך צריך) שהוא מה שמוביל את המדינה, זה מה שהמדינה הולכת לקראתו, שזה משהו שמפחיד הרבה אנשים. זה שהציבור החרדי הולך וגדל יחד איתו גדלים החשק לריבוי ולתוספת חיים וזה מה שמוביל את כל המהלכים הכי חזק קדימה¹⁷, כל זה אינו אמונה במקיף אלא משהו מגושם ומציאותי מאד.

השאלה אם כשמרגישים ככה זה נותן תוקף כזה גדול שאנחנו יכולים לעשות שכל הגויים ירגישו שאנחנו לא מושלים ביהודים, שאצלנו זה מבחירה, אנחנו מושלים רק בגויים שלא יכולים לעמוד כנגד התוקף של האמונה שלנו. האם אנחנו

מרגישים שהתוקף של האמונה שלנו זה מה שיהפוך אותנו למעצמה שכל העולם נכנע בפניה. באמת אם אנחנו נרגיש שהולכים על הקב"ה בתוקף שדיברנו עליו, אז הגויים יתחבאו בסעיפי הסלעים "מפחד ה' ומהדר גאווה" כמו שאומר הנביא. כך הגויים לא יפחדו ממנו בצורה מגושמת, בצורה אנטישמית שהם מרגישים שאנחנו סתם כוחניים נגדם.

התוקף שלנו אינו מול הגויים אלא מול

הקב"ה

בצורה מפורטת יותר: אם נגיד את כל התוקף הזה בלי הקב"ה, סתם שיש לנו תוקף – זה נועד לכישלון. אנחנו חמישים שנה בקונספציה הזאת שאין לנו הצדקה לקיום שלנו ולכן אנחנו מערבים את הגויים חזק בתוך החיים שלנו, נותנים להם את כל הכח להרוג ולהשמיד אותנו בפועל ממש במעשים יום יום. ואם נעשה הפוך, נגיד שהקב"ה רוצה שנהיה כוחניים, שנלחם וזה עיקר היהדות שלנו, זה כאילו התוקף שלנו – ההתנגדות תהיה גדולה מאד בין מפנים ובין מבחוץ – זה ממש לא אנחנו. מי אנחנו באמת? באמת אנחנו נלחמים בקב"ה עם הלולב "חרב גאווה" – באים לקב"ה בתפילה בגאווה ובעוז "שעת צלוחת שעת קרבא" באים בגאווה לקב"ה ואומרים ואומרים לו מה אנחנו רוצים¹⁸.

¹⁸ יש זוהר מעניין בפרשת כי תשא (דף קצ, סוף ע"ב). כתוב שר' שמעון רואה את התלמידים אומר להם משהו והם אומרים לו שהוא נביא. הוא אומר להם שיגלה להם משהו שהתגלה לו, הוא אומר שזה סוד שאי אפשר לגלות אבל להם הוא מגלה. הסוד הוא שהקב"ה אומר לכנסת ישראל שהרבה פעמים שעם ישראל חוטא אז לשכינה אין כח לעם ישראל כביכול והיא עוזבת את עם ישראל, אבל מצד שני למרות שהיא עוזבת היא אומרת לקב"ה שאתה תקיף וכל עוד אני נמצאת אני מרככת את התגובות, אבל אם לי אין כח ואתה תקיף – מה יהיה? אז הקב"ה והשכינה

¹⁷ עד כדי כך שאפילו הציבור שהכי מוסר את הנפש חותם היום על זה שטוב שיש חרדים שלא מתגיסיים, כל אחד כפי איך שהוא חושב את זה, אבל בסוף מקבלים את זה שלא מתגיסיים. לגבי עצם הגיוס אני חושב שהוא מצוה גדולה, למי שעושה את זה, זו מצוה חשובה, של מסירות נפש, אני לא מערוב את הדעה עד כדי כך להגיד שזה לא מצוה, אבל זה לא הלוז של מה שמקיים אותנו. מה שמקיים אותנו זה תוקף האמונה בקב"ה וזה מה שחסר לנו היום מבחינה בטחונית ריאלי, היכולת להגיד שיש תוקף והצדקה לקיום שלנו.

מצוה ש"בדיעבד". אם לא היה צריך להלחם היה יותר טוב, וודאי כשמסתכנים בזה. אבל יש אז עושים. בע"ה שנזכה שתוקף האמונה יהיה כל כך גדול וההצדקה שלנו – הנוכחות של ה' בתוך ההליכה שלנו עליו תהיה כל כך חזקה שאנחנו נהפוך להיות המעצמה ששולטת לגמרי בכל הגוים – למשול בגוים, ואז מי שבא איתנו יהיה לו גשם ומי שלא – יהיה מה שיהיה.

אז "נאחל לעצמנו" (ביטוי בחב"ד) – שנהיה עם חרב גאווה בתוקף לעמוד מול הגזירות שהקב"ה גזור, שכל הגזירה היא רק כדי שאנחנו נעמוד בתוקף להגיד שאנחנו הולכים על האמונה בו עד הסוף וזה עיקר ההצדקה והכח לקיום שלנו, זה מה שאנחנו רוצים להגיד לעולם שאין לנו שום דבר חוץ מזה. זה שאנחנו גם יכולים להלחם מכח זה, זו גם מצוה, אבל זה לא ה"עניין" שלנו. זה מצוה, זה מצוה שאם לא היתה היה טוב יותר,

של ר' שמעון. זה דומה קצת לתוקף העצמי שיש לנו לבוא ולהתפלל ולהגיד לקב"ה מה אנחנו רוצים.

מסכמים ביניהם שהקב"ה יגלה לצדיקים שיש בעיה והצדיקים יגידו שהם לא מסכימים – כל זה הנבואה

הוֹדָעוֹת וְעֵדְכוּנִים

עלון מעמקים זקוק לך!

רוצה להיות נציג של העלון בישיבה או בבית הכנסת הקרוב?

צור איתנו קשר - 058-5277247 (עתי תור).

מדי יום ראשון מתקיים שיעור בחסידות (התחלנו מאמר פרק בעבודת ה') בבית הרב יצחק שפירא בשעה 21:30 בירושלים, רחוב הרב צבי יהודה 18, קומה 2 דירה 4.

בימי רביעי מתקיימים שיעורים בישיבת עוד יוסף חי ביצהר:
12:00 שיעור כללי במסכת כתובות; 15:15 שיעורים בספר התניא.
מוזמנים בשמחה!

לשמיעת שיעורים בקול הלשון 073-3718149.

לקבלת השיעוריים השבועיים של הרב ניתן לפנות בדוא"ל אל
yosefperl@gmail.com

למעוניינים נפתח פורום עיונים ודיונים בדברי הרב יצחק שפירא.
ניתן להירשם בדוא"ל ל-atator1@gmail.com

בס"ד ספר חדש של הרב יצחק שפירא יוצא לאור - 'זה השער - ביאור לשער היחוד והאמונה'. הספר מתאר לנו הבנה בהירה מהי האמונה באחדות ה' על פי דברי אדמו"ר הזקן, על פיה כל המציאות כולה היא חלק בלתי נפרד מהקב"ה. על ידי הלימוד בספר, אנו יכולים ממש לראות בעיני רוחנו כיצד אנו והעולם כולו, לגמרי חלק מה' יתברך. לרכישה מוקדמת צור קשר - 058-5277247 (עתי תור).

